

2980-2806

Dorlion Journal

Academic Social Studies / Akademik Sosyal Arařtırmalar
Vol./Cilt: 1 / Issue/Sayı: 2, Dec./Aralık 2023, pp./ss. 418-444.

İnsandan Hayvana ve Hayvandan İnsana Mağduriyetin Medyadaki Sunumunun Sosyolojik Analizi

*Comparative Analysis of the Media Presentation of Human to Animal and Animal to Human
Victimization*

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10429361>

Araştırma Makalesi /
Research Article

Makale Geliř Tarihi /
Article Arrival Date

31.05.2023

Makale Kabul Tarihi /
Article Accepted Date

28.09.2023

Makale Yayın Tarihi /
Article Publication Date

31.12.2023

Dorlion Journal

Bahar Bulut

AKÜ, Doktora Öğrencisi

bahar199.bb@gmail.com

ORCID ID

<https://orcid.org/0000-0002-2777-1775>

Mehmet Erkol

Dr. Öğr. Üyesi, AKÜ, Türkiye

mehmeterkol1@gmail.com

ORCID ID

<https://orcid.org/0000-0002-1363-1894>

SCREENED BY

iThenticate®
Professional Plagiarism Prevention

Bu çalışma, "İnsandan Hayvana ve Hayvandan İnsana Mağduriyetin Medyadaki Sunumunun Karşılaştırmalı Analizi" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Öz

Dünyada ve Türkiye’de gündelik hayatın içinde en çok tartışılan konulardan biri de insandan kaynaklı hayvan mağduriyetleri ile hayvandan kaynaklı yaşanan insan mağduriyetleridir. İnsan ve hayvan arasında olan ilişki çok eski zamana dayanmaktadır. Eski Yunan’dan başlayarak daha ılımlı yaşanan insan-hayvan ilişkisi ilk Çağ’dan itibaren sorunlu bir ilişkiye dönüşmektedir. Özellikle Aristoteles ile başlayarak ve sonrasında birçok düşünür de devam ederek bu sorunlu ilişki hakkında çalışmalar ve incelemeler yapmıştır. Günümüzde de hala çalışmalar yapılmakta ve çözümler aranmaktadır. Bu bağlam içerisinde yapılan çalışma, 4 Ocak 2019 tarihinde Kayseri Hacılar’da sokak hayvanları tarafından saldırıya uğrayarak yaşamını kaybeden lise öğrencisi Mehmet Özer ile 4 bacağı ve kuyruğu kesilen köpek haberinin medyadaki sunumları dikkate alınarak gittikçe toplumsal bir problem haline gelen insan-hayvan ilişkisini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Çalışmada her iki olaydan sonra medyada çıkan haberler incelenmiş, bu haberler T. A. Van Dijk’in söylem analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Haberlerin medyadaki sunumu, kullanılan görseller, başlıklar konuyla ilgili tarafların açıklamaları incelendiğinde hayvan temelli söylemin insan temelli söyleme göre daha baskın olduğu görülmüştür. Hayvan temelli söylemin haklar temelinde yapıldığı, aktivistler aracılığıyla gündemde tutulduğu, gerek halk gerekse siyasilerin gündeminde konunun canlı bir şekilde tartışıldığı görülmüştür. Diğer taraftan liseli gencin haberi medyada 4 bacağı ve kuyruğu kesilen köpek haberi kadar ilgi görmediği fark edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyoloji, İnsan, Hayvan, İnsan Hakları, Hayvan Hakları, Mağduriyet, Medya, T. A. Van Dijk Söylem Analizi

Abstract

One of the most discussed issues in everyday life in the world and in Turkey is human victimization and animal victims from human origin. The relationship between man and animal is based on very old time. Starting from the ancient Greek, the more moderate human-animal relationship has been transformed into a problematic relationship from the first time. Starting with Aristotle and after many thinkers continued, he conducted studies and reviews on this problematic relationship. Today, studies are still being carried out and

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

Bulut, Bahar – Erkol, Mehmet. "İnsandan Hayvana ve Hayvandan İnsana Mağduriyetin Medyadaki Sunumunun Sosyolojik Analizi". Uluslararası Dorlion Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi (DASAD) 1/2 (Dec. 2023), 418-444. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10429361>

solutions are sought. The work done in this context, Taking into account the presentations of the dog news with 4 legs and tail with the high school student Mehmet Özer, who lost his life by being attacked by street animals in Kayseri Hacilar on January 4, 2019, became an increasingly social problem. It aims to analyze the human-animal relationship. The news in the media after both events was examined in the study, these news are T. A. It was analyzed by Van Dijk's discourse analysis method. When the presentation of the news in the media, the images used, the titles of the parties on the subject were examined, it was seen that animal-based discourse was more dominant than human-based discourse. It has been observed that animal-based discourse is made on the basis of rights, kept on the agenda through activists, and the issue is discussed vividly on the agenda of both the people and the politicians. On the other hand, it was noticed that the news of the high school teenager did not receive as much attention in the media as the news of the dog, whose 4 legs and tail were cut.

Keywords: Sociology, Human, Animal, Human Rights, Animal Rights, Victimization, Media, T. A. Van Dijk Rhetoric Analysis

1. GİRİŞ

Eski çağlardan itibaren insan-hayvan arasında süregelen bir ilişki bulunmaktadır. Bu ilişki Eski Yunan'da daha karşılıklı, sorunsuz bir ilişki iken, İlk Çağ'dan itibaren sorunlu bir ilişki haline gelmekte ve günümüzde de devam etmektedir. Özellikle insandan hayvana ve hayvandan insana yaşanan mağduriyet örneklerinin gün geçtikçe sayısının artması, bu sorunlu ilişkinin daha da büyürerek devam ettiğini göstermektedir.

Bu sorunu gözler önüne koyan istatistiklere bakıldığında, dünyada 1 milyar köpek olduğu ifade edilmektedir (BBC News, 2 Nisan 2022). Dünya Sağlık Örgütü'nün raporuna göre yaklaşık olarak dünya üzerinde köpeklerin %75'inin sokak hayvanı olduğu açıklanmıştır (Muhaz.org., 27 Temmuz 2018). World Animal Protection International göre dünya üzerinde yaklaşık olarak 600 milyon köpek bulunmakta ve bu köpeklerin 480 milyonunun sokak hayvanı olduğu ifade edilmiştir. Günümüzde bu rakamların daha çok arttığı görülmektedir.

2022 yılında Hollandalı dernekler dünya genelinde yaklaşık 600 milyon sokak hayvan olduğunu açıklamışlardır. Türkiye'de ise tahmini 10 milyon civarında sokak hayvanı olduğu belirtilmiştir (BBC News, 2 Nisan 2022). Örneğin İstanbul'da 2018 verilerine göre; 162 bin 970 kedi, 128 bin 900 köpek olmak üzere 291 bin 870 sokak hayvanı olduğu öngörülmüyor (İBB, 13 Nisan 2023). Ankara'da ise toplam 91 bin 664 köpek, 41 bin 845 kedi olmak üzere, 133 bin 509 sokak hayvanı bulunmaktadır (Hürriyet, 04 Ocak 2019).

Sokak hayvanlarının gün geçtikçe sayısının artması, insanla beraber ortak bir alanda yaşıyor olması beraberinde mağduriyetlerinde yaşanmasına neden olur. Almanya merkezli istatistik şirketi Statista, dünyada her yıl yaklaşık 35 bin insanın köpek saldırıları sonucunda hayatını kaybettiğini açıklamıştır. Şirket raporuna göre sivrisinek, insan ve yilandan sonra en ölümcül canlı olarak dördüncü sırada köpek gelmektedir (TRT Haber, 26 Aralık 2021). İstatistiklere göre 1 Mart 2022 tarihinden itibaren 5 aylık bir sürede 16 kişi sokak hayvanları nedeniyle hayatını kaybeder (TRT Haber, 2022).

Hayvanların neden olduğu mağduriyet örnekleri yaşandığı gibi insanların neden olduğu mağduriyet örnekleri yaşanmaktadır. Hayvan Hakları İzleme Komitesi'nin hazırlamış

olduğu rapora göre, 2020 yılında en az 1 milyar 211 milyon 375 bin 960 yaşam hakkı gaspı yaşanmıştır. Ayrıca en az 22 milyon 735 bin 267 işkence, 3 milyon 36 bin 175 cinsel şiddet ve 1 milyar 280 milyon 153 bin 923 özgürlüğü kısıtlama olayı yaşanmıştır. Özellikle uzuv kesme, boğma, yakma, deri yüzme, sürüklenme, psikolojik şiddet gibi işkence şekillerinin hayvanlara yapıldığı görülmektedir (Sivilsayfalar.org., 09 Nisan 2021).

Genel olarak yukarıda da istatistikleri verilerek ifade edildiği gibi insan ve hayvan arasında mağduriyetler yaşanmasına sebep olan bir ilişki bulunmaktadır. Bu yönüyle yapılan araştırma, söylem analizi kullanılarak elde edilen bulgular ortaya konularak insan ile hayvan arasındaki ilişkinin mahiyeti analiz edilmektedir. Kamuoyunda insan ile hayvan arasındaki ilişkinin tartışıldığı bir gösteren olarak medya seçilmiştir. Medyada yer alan insandan hayvana, hayvandan insana mağduriyetler etrafında oluşan söylemler analiz edilmiştir.

Etik Beyan: Araştırma doküman incelemesine dayalı olduğu için etik kurul onayı gerekmemektedir.

2. AYDINLANMA ÖNCESİ İNSAN-HAYVAN İLİŞKİSİ

Günümüzde daha yoğun bir şekilde tartışılrsa da insan-hayvan ilişkisinin doğası hakkındaki tartışmalar yeni değildir. İlk Çağ'dan itibaren insan-hayvan ilişkisi hep sorunlu bir ilişki biçimi olarak tartışılmıştır. İlk Çağ'dan öncesinde insan-hayvan ilişkisinin bazı inanışlara bağlı olarak daha ılımlı olduğu görülmektedir. İnsan ve hayvanın kısmen eşit konumlandırıldığı bir dönem Eski Yunan'da yaşanmıştır. Hayvan ile insan arasındaki ilk ilişki Eski Yunan'da destanlardan ve dini inanışlardan etkilenmiştir. Hayvan ile insan arasında yaşamsal kaygıları paylaşmalarında bir benzerlik olduğuna inanılmıştır. Ayrıca hem insanda hem de hayvanda ruh göçünün olduğuna ve ruh göçünün çift taraflı olarak gerçekleşebileceğine inanılmıştır. Homeros ve Hesiodos'ta, insan ve hayvan arasında bir ayrışmanın değil, bir sürekliliğin olduğunu ifade etmektedir (Steiner, 2010). Homeros özellikle dil üzerinden insanlar ile hayvanların ortak kaygılarla beraber birbirine bağlandıklarını ileri sürmektedir. Aynı insanlar gibi hayvanların da kimi yetilere sahip olduğunu, yaşam içerisinde mücadele ettiğini savunmuştur (Steiner, 2010). Hesiodos ise insan ile hayvan arasında olan ilişkinin beslenmede gerçekleşen bozulmalar sebebiyle değiştiğinden bahsetmektedir. İnsanların ilk çağlarda tarımla uğraştığını, toprağın kendiliğinden bereket saçtığını, insanların topraktan yetişen besinlerle beslendiklerini ve hayvanlarla aralarında olumsuz bir ilişkinin olmadığını savunmuştur. Fakat yaşanan gelişmelerle birlikte ilerleyen çağlarda insanların artık ekme yemediğini tam tersi sürekli saldıran, öldüren bir varlık haline geldiğini ve hayvanları et olarak görüp onları avladıklarını ifade etmiştir (Hesiodos, 1977). Bu nedenle hayvan ile insan arasında bir olumsuz ilişki oluşmaya başlamıştır.

Eski Yunan'da insan ve hayvan arasındaki ikinci ilişki dini inanışlardan biri olan ruh göçü düşüncesinden de etkilenmiştir. Ruh göçü düşüncesine göre, besin yiyen ve meni çıkartan kişinin ölümünden sonra ruhu farklı bir beden de yeniden doğuma sahip olmaktadır. İyi davranışta bulunanlar iyi bir insan olarak, kötü davranışta bulunanlar ise köpek, domuz

veya kast dışı bir insan olarak doğarlar (Ülgen, 2019). Görüldüğü üzere canlılar arasında bir hiyerarşi mevcuttur. Fakat hayvanlarında bir ruhu olduğu bundan dolayı öldürülmemesi ve yenmemesi gerektiğine inanılmıştır. Özellikle Pythagoras hayvanların öldürülmesini ve yenmesini ruha sahip olduklarına inandığı için yasaklamıştır. Hayvanların da bir ruhunun olduğu kabul edildiğinde insanlar tarafından et gibi görünmesinin engellenmiş olunacağına inanılmıştır. Aristoteles'in aktarımıyla Empedokles'te aynı şekilde hayvanların öldürülmesini yasaklamıştır (Aristoteles, 1995). İnsanları ve hayvanları kapsayacak her şeyi kucaklayan bir yasa fikrini ortaya koymuştur. Pythagoras ve Empedokles hayvanların öldürülmesine, besin olarak kullanılmasına karşı çıktıkları için olumlu bir konumda yer almıştır. Platon'da diğer düşünürler gibi hayvanların et olarak kullanılmasına karşı çıkmaktadır. Çünkü hayvan etinin yenilmesinin beraberinde bozulma, sapmaya neden olduğunu, aynı şekilde bozulma ve sapma ile beraber hayvan etinin yenilmeye başlandığını savunmuştur. Bu nedenle Platon gıda olarak hayvanların kullanılmaması gerektiğini savunmuştur. Platon hayvanlar için adaletli olunması gerektiği fikrinin yanında durmaktadır. Fakat Aristoteles ile birlikte hayvana bakış şekli tamamen değişmiştir.

Aristoteles doğa, etik, politika, sanat gibi alanlarda kendisinden önce araştırılan konuları kendi düşünceleriyle derleyip toplayarak kendine özgü bir sistem oluşturma görevini üstlenmiştir. Onun sistemleştirme istencinin hayvanlar ve hayvanlık kavramına kadar uzandığı görülmektedir. Aristoteles'in hayvana bakış şekli Eski Yunan'da görülen anlayıştan birçok anlamda farklılık göstermektedir. Aristoteles'in bu konuda farklı bir bakış açısıyla hareket ettiği görülmektedir. Aristoteles'in hayvan konusunda çalışmalarına bakıldığında, bir tarafta hayvanları merkeze alıp incelemiş, diğer tarafta ise hayvanı ikincil konumda ele almıştır. Aristoteles hayvan sorusu üzerine yapılan çalışmalarda genelde onun perspektifinin olumsuz olduğu belirtilmektedir.

Aristoteles'in özellikle etik ve politik çalışmalarında hayvanı ahlaki düşünüm alanından dışlaması, bunu da bilişsel bir yeti olan akla başvurarak yapması felsefe tarihinde hayvan sorununun belirginleşmesine neden olmuştur. Aristoteles sıklıkla hayvanı akıldan yoksunlukla işaretleyen, hayvanı bir araç gibi gören batı medeniyetinin ilk figürlerinden biri olarak değerlendirilir (Singer, 2004). Aristoteles Ruh Üzerine, Nikomakhos'a Etik, Politika gibi eserlerinde insanın karşısına hayvan dediği şeyi yerleştirmekte ve bu iki kategoriye akıl üzerinden ayırmaktadır. Ruh Üzerine'de insanla hayvanın beslenme ve hareket etmede ortak olduğunu ama insanın ruhun akleden yanına sahipliğiyle hayvandan ayrıldığını belirtir. Aristoteles aklın insana has bir yetenek olduğunu ve insanın ayırt edici özelliği olduğunu vurgulamaktadır. Aynı zamanda diğer canlı varlıkların farklı türleri arasında bir düzenin ve eşdeğerliklerin mevcut olduğunu da altını çizmektedir (Timofeeva, 2018). Ayrıca Aristoteles'e göre, hayvan dilden mahrum kaldığından ona sadece çıkardığı sesler kalır. Hayvanların çıkardığı sesler acı ve hazzı gösterir ama adalet ve adaletsizliği gösteremez. Aristoteles hayvanların "dokunma" deneyimine sahip olduğunu, örneğin bunun sayesinde "idrak", "arzu", "acı ve hazzı" deneyimleyebileceğine değinmektedir (Aristoteles, 1995). Fakat

zekâ ve düşünceye sahip olmadıklarını Aristoteles de vurgulamaktadır. Özellikle insanlar gibi bitki ve hayvanların ruhlarının olduğunu söylemesi ayrı bir önem taşımaktadır. Burada ruh Aristoteles için bedeni içeriden yaşamla besleyen bir “yaşamsal ilke” olarak anlamlandırılmaktadır (Aristoteles, 1995). Hayvan ona göre “canlandırılmış beden”dir (Ryan, 2019). Görüldüğü üzere Eski Yunan’da insan ve hayvan arasındaki kısmen eşit konumlandırılan ilişkide değişiklikler yaşanmaktadır. İlk Çağ’da insanın hayvandan daha üstün olduğu bir konumlandırma görülmeye başlanmaktadır.

Yukarıda da değinildiği gibi, ilk Çağ’dan itibaren hayvan ve insan arasındaki ilişkide değişimler görülmektedir. Bu duruma benzer değişim Orta Çağ’da da görülmektedir. Orta Çağ’da Yaratılış anlatısında insan ve hayvan arasındaki ilişkide insanın egemen olduğu bir anlayış yer almaktadır. Bu anlayış büyük varlık zinciri olarak adlandırılmaktadır. Büyük Varlık Zinciri, ontolojik olarak hayvan ve insan arasında bir hiyerarşi belirlemektedir. Bahsedilen hiyerarşinin en üstünde Tanrı, en altında ise cansız varlıklar bulunmaktadır. Augustinus İtiraflar kitabında Tanrı’nın üstünlüğünü “Ama yarattıkların sadece bu şeyler olmuş olsaydı bile yine de yapmam gereken tek şey seni yüceltmek olmalı. Çünkü seni yüceltmemi gerektiren öyle çok şey var ki şu dünyada: şu toprak, şu mahlûkat, şu derin uçurumlar, ateşler, buz, kar, dolu ve sözünü açıkça kanıtlayan fırtınalı esintiler, şu dağlar, tepeler, meyve ağaçları, sedirler, vahşi hayvanlar, sürüler, sürüngenler ve havada uçan kuşlar; yeryüzündeki bütün krallıklar, bütün halklar, prensler, hâkimler, delikanlılar ve genç kızlar, yaşlısından gencine bütün insanlar, hepsi senin adını yüceltiyorlar. İzin ver, göklerdeki varlıklar bile seni yüceltsin, seni yüceltsin Tanrım, yücelerdeki bütün melekler, şu bütün güçlerin, güneş ve ay, bütün yıldızlar, ışık, göklerin gökleri ve göklerin üstündeki sular senin adını yüceltsinler. İşte bütün bunları bir arada düşündüğümde, daha iyi bir dünya dilemekten vazgeçtim. Üstteki varlıklar alt seviyedeki varlıklara göre daha iyidir, şüphe yok, ama sağlıklı düşününce anladım ki, her şey bir bütün olarak ele alınırsa salt bu bütün kendinden daha üstün olan varlıklardan daha üstündü.” sözleriyle anlatılmaktadır (Steiner, 2010).

Augustinus’un bahsettiği hiyerarşiye göre insan, hayvanlardan ve diğer cansızlardan daha üstün olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle dünyada olan tüm varlıkların insanlar için var olduğuna inanılmaktadır. Hayvanların, insanlardan daha aşağıda olma nedeni olarak da akıl ve sorgulama gücü görülmektedir. Augustinus İtiraflar kitabında bu durumu “Âlemin güzelliği duyuları sağlam olan her insana kendisini açıkça sunmuyor mu? Öyleyse niçin herkese aynı şekilde hitap etmiyor? İrili ufaklı bütün hayvanlar bu güzelliği görüyor, ama sorgulayamıyorlar, çünkü onlara duyularının iletmediği şeyleri yargılayacak bir akıl verilmemiş. Ama insanoğlu sorgulayabiliyor, öyle ki yaratılan varlıklar aracılığıyla görülen Tanrı’nın sırlı doğasını idrak edebilsin...” (Steiner, 2010), “Dört bacaklı hayvanların, kuşların da hafızası var. Yoksa barınaklarını, yuvalarını bulamazlardı, yapmaya alıştıkları pek çok şeyi de yapamazlardı, çünkü hafıza olmadan hiçbir konuda alışkanlık edinemezlerdi. Bu yüzden beni karada dolaşan hayvanlardan farklı kılan, havada uçuşan canlılardan akıllı kılan...” (Steiner, 2010) sözleriyle açıklamaktadır. Büyük varlık zinciri olarak adlandırılan bu hiyerarşi sebebiyle

insanların, hayvan ve bitkileri kendi yararları için kullanmaları doğal bir hak gibi görünmeye başlanmıştır. Özellikle Tanrı'nın emri olarak görülmesi, insanların hayvanları ve bitkileri kullanmasını meşru kılmıştır. Örneğin, Descartes insanlar tarafından hayvanların öldürülmesinin ve kendi yararları için kullanılmasının doğru olduğunu savunmaktadır. Çünkü Descartes, bedenin dışında "aklı" vurgulayan "ben"e ulaşmayı sağlayan tek varlığın insan olduğunu iddia etmektedir (Descartes, 1998).

Ayrıca Descartes insan ve hayvan arasında bir hiyerarşi olduğunu, hayvanların hislerinin olmadığını ve insanın daha üstün olduğunu kabul etmektedir (Steiner, 2010). Fakat bunu farklı bir şekilde açıklamakta, hayvanları bir makine olarak düşünerek açıklamaya çalışmaktadır. Descartes, hayvanların organlarıyla beraber bir makine olsaydı, aynı doğada onların ayırt edilmesinin mümkün olmayacağını dile getirmektedir. Fakat ahlaken mümkün olduğu kadarıyla insan davranışlarını taklit edebilen makineler olsalardı ayırt etmenin iki yolu olacağını savunmaktadır. Bunlardan biri insanların düşüncelerini ifade etmek için kullandıkları sözcükleri veya işaretleri kullanamayacak olmaları, ikincisi ise iyi taklit ediyor olsalar da farklı durum ve şartlarda mutlaka hata yapacaklarını savunan bir görüş sunmaktadır (Descartes, 1998). Merkeze akli koyarak açıklayan Descartes için, insan mantığı her şeyi ortaya koyarken hayatın her noktasında meydana gelen olaylara karşılık verebilecek yetenek için hayvanlarda (makinelere) farklı organ bulunması ahlaken mümkün görülmemektedir (Descartes, 1998). Burada Aristoteles gibi Descartes'te dil, ahlak, mantık üzerinde vurgu yapmakta düşüncelerini bu üç bağlamda savunmaktadır. Ayrıca Descartes, akli merkeze alarak bütün hayvanların, en akılsız insandan bile hiyerarşik olarak daha alt seviyede yer aldığını vurgulamaktadır (Descartes, 1998).

Spinoza ise insanlarla hayvanları açıkça ayıran farklı noktaların olduğuna dikkat çekmektedir. Çalışmalarında hayvanların hisleri olduğunu inkâr etmemektedir (Deleuze, 2000). Spinoza'nın hayvanların hisleri olduğu düşüncesini savunan Leibniz'de, özellikle köpekler üzerinden yola çıkarak belli eşya ya da olaylarla bağlantılı olan anıları çağrıştırabildiklerine dikkat çekerek ve sopa örneğini vererek desteklemeye çalışmıştır (Leibniz, 2011). Bir köpeğe sopa gösterildiğinde daha önce yaşadığı deneyime bağlı olarak bunu bir oyun olarak görebileceği gibi daha önce sopanın sebep olduğu acıyı anımsayarak kaçabileceğini söylemektedir. Leibniz'e göre, bir hayvan da insan gibi "evrenin daimi yaşayan aynası"dır, bütün madde dolayısıyla bütün ruhlar "yaratıkların bütünlük dünyası" içinde "birbirine bağlıdır" (Ryan, 2019). Hiyerarşiye ve karşıtlığa bağlı ortaya atılan düşüncelere itiraz ederek hayvan konusunda yeni yollar açmaktadırlar. Onların düşünceleri sonucunda hayvanlar canlı ve çeşitli varlıklar haline gelmektedir.

Derrida ise hayvan felsefesinin gerekliliğini tespit eden ilk düşünür olarak kabul edilmektedir. Derrida hayvan üzerine iki kuramsal söylemden bahsetmektedir. Ona göre ilk söylemi filozoflar üretmiştir. Filozoflar hayvanlara bakarken bu durumun karşılıklı olabileceğinin, başka bir ifadeyle hayvanlarında filozoflara bakabileceğinin farkında

olmamasıdır. İkinci söylem ise daha peygamberce olandır. Bu söylemin içerisinde bulunanlar ise hayvanların da onlara bakabilme ihtimalini kabul edenlerdir. Derrida kendini ikinci söylem içerisinde görmektedir (Ülgen, 2019). Bu bağlamda Derrida hayvanı düşünürken yapısöküme başvurmuştur. Yapısöküme bağlı olarak Derrida hayvan konusunda yapılan tüm kaynakların oluşturduğu yapı içerisinde kalarak, yapıda yer alan muğlaklıkları, tutarsızlıkları dönüştürmeyi hedeflemektedir.

Derrida için insan, yalnızca hayvanların ve bitkilerin var olduğu bir düzeni tamamlamak üzere gelmiş olmaktadır. İnsan hayvanın var olduğu boşluklu bir düzene eklenti olarak geldiğinde merkez haline gelmiştir. Buradaki sorun, insanın hayvanın “boş”luğuna rahat bir şekilde eklenebilmesi hatta onu yerinden edebilmesi, fakat insanın, hayvana direnç gösterip onu eklenti olarak değerlendirilmesi olarak görülmektedir. Felsefe tarihi bu eşdeğer “eklenti”lerin “insan”ı bozmasına izin vermemekte, onları insandan uzak tutmakta; bunu yaparak da insanın kendi başına kendi öz-mevcudiyetinde kurulabileceğini varsaymaktadır (Timofeeva, 2018). Fakat insan söz konusu olduğunda durum değişiklik göstermektedir. İnsan bir eklenti olarak işlemekte, eklendiği şeyi dönüştürmekte, sonrasında dönüştürdüğü şeyi yerinden edip onu kendi eklentisi haline getirmektedir. “İnsan ancak ‘öteki’sini dışlayan sınırlar çizerek kendine insan adını vermektedir. Derrida, “İnsan adını taşıyan insanın tarihi bütün bu sınırların aralarında eklenmesidir” (Derrida, 2014) der. Düşünsel düzlemde, insandan önce burada olan hayvanı yerinden ederek onun alanını işgal etmekte ve oluşumu böyle bir paradoksa dayandırarak temellendirmektedir. Derrida da bu paradoksal mantığı ifşa etmeye çalışmaktadır.

3. AYDINLANMA SONRASI İNSAN-HAYVAN İLİŞKİSİ

İlk Çağ’da da başlayan, Orta Çağ’da devam eden bu sorunlu ilişki, Aydınlanma sonrası batıda da doğa hakkında yeni düşünme biçimi olarak ortaya çıkmıştır. Bu düşünme biçimine göre insan evrenin merkezinde yer alırken diğer canlılar bu merkeze göre belirlenen nesnelere haline getirilmiştir. En yalın haliyle Aydınlanma sonrası dönemde artık doğa, insan refahı için istenildiği gibi kullanılan bir araç haline getirilmektedir (Cevizci, 2008). Doğayı dilediği gibi araçsallaştıran bu düşünme biçimi geriye dönüp bakıldığında doğanın sömürülmesine kapı aralamıştır. Uzun yıllar bütün bileşenleri ile sömürülen doğa, hak temelli söyleme yakın zamanlarda dâhil edilmiş, bu temelle bağlantılı olarak gündeme gelmeye başlamıştır.

Hayvan hakları bu uzun tarihsel serüvenin sonucu olarak batı düşüncesinde yerini almaya başlamıştır. Bentham insanlara sağlanan faydanın en çoğa çıkarılması ve zararın en aza indirilmesi esasına dayanan faydacılığın temel kurucusu olarak sayılmaktadır (Francione, 2008). Jeremy Bentham hayvan haklarına karşı olsa da hayvanlara yapılan bazı davranışların yanlış olduğunu savunmaktadır. Bentham hak kavramının hayvanlar için kullanımını reddetmiştir. Ona göre acı çekme yeteneği hayvanlara karşı adil bir yaklaşımın kurucu etmeni olmalıdır. Hayvan haklarının savunulmasının amacı, insan ve hayvanların eşit olmalarını sağlamak değil, hayvanların temel hak ve özgürlüklerini temin etmek, acı ve işkence

çekmelerini, özellikle yavrulama zamanı öldürülmelerini, aç kalmalarını engellemek, basit zevkler için doğal ortamlarından koparılmalarını önlemektir. Kısacası hayvanların sürdürdüğü yaşam kalitesini, refahını, hayvanın fiziksel ve zihinsel sağlık durumunu, mutluluğunu özgürlüğünü sağlama amacı içermektedir (Koşum, 2018). Özellikle bu düşüncenin temelini tüm canlıların acı çekebilme yetisine bağlamaktadır. Ona göre ahlaki değerlere bağlı olarak, acı yetisi göz önünde bulundurularak ve tüm canlıların acısı dikkate alınarak bazı eylemlerin yapılması gerektiğini savunmaktadır (Olgun, 2020). Günümüzde faydacılığın temsilcisi olarak sayılan diğer bir isim Peter Singer'dir. Peter Singer'ın Hayvan Özgürleşmesi, hayvan hakları ve refahı görüşleri içerisinde söyleminin öncüsü haline gelmiştir (Aşar, 2018). Peter Singer, Bentham'ın meselesini "buyurucu ve evrensel haklar vaz etmektense, insanların ve hayvanların paylaştıkları acı çekme yeteneği üzerinde temellenen eşit değerlendirmedir" şeklinde açıklamaktadır (Singer, 1995; Francione, 2008). Bentham ve Singer özellikle hayvanların acı çekme yeteneği olup olmadığının dikkate alınması gerektiği görüşünü taşımışlardır. Singer ve Bentham'ın çalışmalarının merkezinde eşitlik meselesi bulunmaktadır. Eşitlikten kast edilen şey ise farklı varlıklar için eşit değerlendirmenin olması fakat bu eşit değerlendirmenin farklı muamele ya da farklı haklarla savunulabileceğidir. Özellikle çalışmalarında hayvanın acısına ve hazzına, insandan daha az önem verilmesini kabul edilebilir olarak görmemektedir. Fakat Singer, hayvanların geleceğe dair bir öngörüsünün olamayacağını, buna bağlı olarak da hayvanların öldürülmesinin onları herhangi bir durumdan mahrum bırakmayacağını savunmaktadır (Singer, 2012). Yalnızca insanların kendi çıkarlarını düşünerek hayvanlara karşı göstermiş olduğu yanlış davranışların diğer bir ifadeyle hayvanların koşullarının düzeltilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Nitekim bu çalışmadan sonra insan-hayvan ilişkisi sorunlu bir alan olarak daha kuvvetli ele alınmaya başlamıştır.

Günümüzde hayvan hakları dillendirilmeye devam ederken ayrıca hayvan refahından da bahsedilmeye başlanmış, beraberinde hayvanın bir özne olarak kabul edilmesi gerektiği vurgulanır hale gelmiştir (Savaş, 2009). Tom Regan, hayvanların bir yaşamın öznesi olduklarını ve bu sebeple haklara sahip olduklarını savunur. Regan, Kant felsefesinde bulunan ve Kant açısından sadece insanları kapsayan "öyle hareket et ki senin ya da başkasının şahsında insanlığı asla sadece bir araç olarak değil, aynı zamanda daima bir amaç olarak kullanabilesin" (Kant, 2002), ilkesini insan harici hayvanlara da genişletmek gerektiğini savunmaktadır (Regan, 2007). Yani insanların hayvanlara yönelik muamelelerini iyileştirmek tek başına yeterli olmayacaktır, bununla birlikte insanlar hayvanları amaçları için kullanmaktan vazgeçmelidir. Bireylerin, hayvanların sadece onlara hizmet etmek için var olmadıklarını kabullenmeleri gerekmektedir. Kymlicka ve Donaldson'a göre ise, hayvan hakları hareketine egemen yaklaşımların hiçbiri hayvan sömürüsüne neden olan sebepleri giderememiştir. Tam da bu nedenle, Kymlicka hayvan sömürüsünün "liberal demokratik adalet ve insan haklarının temel prensipleri ile doğrudan ilişkilendirilebilecek, yeni bir ahlâkî çerçeve geliştirilebildiğinde" (Donaldson - Kymlicka, 2016) son bulacağını ileri sürer.

İnsanların lehine kabul edilen hiyerarşinin sorgulanmadığı sürece, hayvanların acı çekmesini kabul etmeyenler dahi hayvan sömürüsüne rıza göstereceklerdir (Donaldson - Kymlicka, 2016). Hayvanların varoluş amacı insanların çıkarlarına hizmet etmek değildir: Her biri mutlak olarak saygı duyulması gereken ahlaki öneme ve öznel varoluşa sahiptir. İnsanlar ve hayvanlar eşittir, aralarındaki ilişki efendi-köle ya da yaratan-yaratılan ilişkisi değildir (Donaldson - Kymlicka, 2016).

Bruno Latour, Aktör-Ağ Teorisinde nesnenin de toplumsal ilişkilere dâhil edildiği yeni bir toplumsallık önermekte; bu haliyle yeni toplumsalın dünyayı düzleştirilmesi sayesinde mümkün olacağını belirtmektedir (Paköz, 2020). Dünyanın düzleştirilmesi, Ritzer'in de belirttiği gibi post-toplumsal bir inşa yöntemidir. Dolayısıyla bir özne olarak hayvan, post-toplumsalın tartışılmaz bir bileşeni olmayı başlı başına hak etmektedir. Henüz Türkiye'de hak temelli tartışılan insan-hayvan ilişkisi esasında daha farklı bir katmanda yapılan tartışmanın da habercisi niteliğindedir. 1960 sonrası sosyal bilimlerin seyri tartışmanın, insan-hayvan-bitki arasındaki ontolojik farklılıkların giderilip düzleştirdiği bir alana taşınmasına çalışılmaktadır.

Batı düşüncesinde insan-hayvan ilişkisinin düşünsel serüveni ve gündelik hayatta insan-hayvan etkileşiminin görünümüne benzer bir şekilde Türkiye'de hayvan-insan ilişkisi tartışılmaktadır. Türkiye'de de Hayvan Hakları Bildirgesi Kabul edilmiş (Altunay, 27 Nisan 2020), 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu oluşturulmuş fakat Türkiye bildirgenin uygulanması konusunda bazı problemler yaşamıştır. Türkiye için hayvan hakları meselesinin gün geçtikçe büyüyen bir sorun haline geleceği öngörülmektedir. Daha sonraki süreçte Türkiye'de hayvan hakları konusundaki çalışmalar hükümetler tarafından yapılmasa da sivil toplum kuruluşları ve 1980'ler sonrasında yeni toplumsal hareketler bağlamında görülmeye başlanmıştır. 2004 yılında 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu yasallaştırılmıştır. Bu kanun içerisinde genel hükümler, koruma tedbirleri, hayvan koruma yöntemleri, cezai ve geçici hükümler yer almaktadır (RG, 17 Mart 2020). 2004 yılında kabul edilen 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu'nun içerisinde yer alan, yukarıda bahsedilen maddelerinin hayvanların korunması konusunda mevcut sorunların çözülmesinde tam bir başarı sağlayamamasından dolayı, sorunlara halen günümüzde de çözümler aranmaktadır. Hayvanları Koruma Kanunu'nun hükümlerinin yetersiz olduğu gerekçesiyle değişiklikler yapılması gerektiğine dair kanun teklifleri sunulmaktadır (TBMM, 19 Aralık 2019).

Özellikle hayvan aktivistleri son zamanlarda Batı ülkelerindekine benzer argümanlarla insan-hayvan ilişkisinin sorunlu olduğunun altını çizmektedirler. Nitekim hayvan haklarıyla ilgili argümanları yoğun şekilde savunan dernekler kurulmuştur. Bu derneklerin en etkililerinden birisi HAYTAP'tır. İlk kurulduklarında "Hayvan Hakları Aktif Güç Platformu" olarak kendilerini isimlendirmişlerdir. HAYTAP 5 sivil toplum kuruluşunun birleşmesi ile oluşmuştur. 9 Temmuz 2008 tarihinde İstanbul Valiliği'nin vermiş olduğu kararla tescil edilmiştir. Bir federasyon olarak sayılmıştır (HAYTAP, 10 Mayıs 2021).

4. ARAŞTIRMA DESENİ

Çalışmada gündelik hayatın en çok tartışılan konularından olan insan ile hayvan arasındaki mağduriyetlere iki vakayı ele alarak eğilmektedir. Söz konusu mağduriyetlerin sunulma biçimi iki örnek olaydan hareketle ele alınmıştır. 15 Haziran 2018 Sakarya Sapanca'da insandan hayvana ve 4 Ocak 2019 Kayseri Hacılar'da hayvandan insana mağduriyet örnekleri ile ilgili haberler Teun A. V. Dijk'ın eleştirel söylem çözümlemesi modeli çerçevesinde incelenmiştir. İdeolojik söylem çözümlemesinde, metnin bir parçasıyla ima edilen anlamları ortaya çıkartmak, eleştirel incelemenin güçlü bir aracı olarak kullanılabilir (Özer, 2011). Söylem çözümlemesi içinde disiplinlerarası yaklaşımlarla gelişen ve ideoloji yüklü olduğu öne sürülen dilsel yapıları dilbilimin yöntemlerinden yararlanarak sistemli bir biçimde açıklamayı amaçlayan çalışmalar günümüzde Eleştirel Söylem Çözümlemesi olarak adlandırılmaktadır (Büyükkantarcıoğlu, 2012).

Teun A. V. Dijk, haber anlatısını sentaktik ve semantik olmak üzere iki türe ayırmakta ve ele almaktadır. Sentaktik çözümlemede, analiz birimi olarak haber metninde kullanılan cümlelerin yapılarına bakılırken, semantik çözümlemede ise sözcüklerin, cümlelerin anlamına bakılmaktadır (Ülkü, 2004). Van Dijk'ın eleştirel söylem çözümlemesi modeli makro yapı ve mikro yapı olarak iki ana bölümden oluşmaktadır (Dijk, 1998 akt. Solak, 2011, 3). Makro yapı incelemesi haber anlatısında işlenen temayı yansıtan şemanın incelenmesidir. Başlıklar, haber girişleri, ana olay, haber kaynakları, ardalın ve bağlam bilgisi, olayın taraflarının yorumları/değerlendirmeleri, fotoğraflar vb. unsurlar makro yapı içerisinde ele alınmaktadır (Dijk, 1988-1991 akt. Özer, 2015, 84). Van Dijk'ın modelinde çözümlemenin yapıldığı bir diğer bölüm de mikro yapıdır. Mikro yapı çözümlemesinde; sentaktik çözümleme, bölgesel uyum, sözcük seçimleri ve retorik çözümlenmeleri yapılmaktadır. Sentaktik çözümlemede cümlelerin basit/karmaşık, aktif/pasif yapılarına bakılarak bir analiz yapılmaktadır. Haber metninde kullanılan sözcükler de mikro yapı içinde analizi edilmektedir. Sözcük seçimlerine bakılarak temel ideolojiler ortaya konmaktadır. Bölgesel uyum olarak adlandırılan çözümlemede ise haber metninde ardı ardına gelen cümleler arasında oluşturulmaya çalışılan nedensel, işlevsel ve referanslara dayalı ilişkiler ortaya çıkarılmaya çalışılmaktadır (Doruk, 2013).

5. İNSANDAN HAYVANA VE HAYVANDAN İNSANA MAĞDURİYETİN MEDYADAKİ SUNUMUNUN ELEŞTİREL SÖYLEM ÇÖZÜMLEMESİ

5.1. Haber Metinlerinin Çözümlemesi

15 Haziran 2018 tarihinde Sakarya Sapanca'da insan tarafından dört uzvu kesilmesi sonucunda yaşamını kaybeden küçük köpek yavrusuyla, 4 Ocak 2019 tarihinde Kayseri Hacılar'da sokak hayvanları tarafından saldırıya uğrayarak yaşamını kaybeden lise öğrencisi Mehmet Özer'le ilgili medya kaynaklarında yer alan haberlerin çözümlemesi yapılmaya çalışılmıştır. Olayların yaşandığı günü ve ertesi günü esas alınarak yaklaşık 24 medya kaynağında haberler taranmıştır.

İnsandan hayvana mağduriyet örneği ile ilgili taranan haberler: Sabah, Sanal Basın, Euronews, Haber61, Gazete Duvar, GZT, Ahaber, Haberler, Onedio, Sözcü, Habertürk, NTV, Milliyet, TRT Haber, Sputniknews, Diken, Beyaz Gazete, T24, Evrensel, Bursada Bugün, Mynet, Yeni Şafak, Bianet, Cumhuriyet gibi; hayvandan insana mağduriyet örneği ile ilgili aranan medya kaynakları ise; Onedio, Hürriyet, Milli Gazete, Diken, Sputniknews, Haberler, Mynet, Gazete Vatan, Habertürk, Kayserim, İHA, Ahaber, Son Dakika, Kayseri Haber, Line Haber, Gazete2023, Takvim, Manisa Haberleri, Karar, Kayseri Tempo, Posta, F5 Haber, Gazete Red, Ermenek'in Sesi, Memurlar gibi yerel ve ulusal medya kaynaklarıdır. İki mağduriyet örneğinde de medya kaynakları yaşanan olaya yer vermişlerdir. Tüm medya kaynaklarında haber ile alakalı fotoğraflar ve videolar da yer almıştır.

Yaşanan olayla alakalı medya kaynağında haber yapan haberci, haberin kurgusunu makro önermelerden oluşturmaktadır. Makro yapı ele alınırken başlıkları, haber girişlerini, spotları ya da haber metninin ilk paragraflarını analiz eden bir tematik çözümleme yapılmaktadır (Dijk, 1988-1991, akt. Özer, 2015, 84). Ana olayı, haber kaynaklarını, ardalan ve bağlam bilgisini, olayın taraflarının yorumlarını/değerlendirmelerini, fotoğrafları ve diğer unsurları analiz eden şematik çözümleme yapılmaktadır (Ülkü, 2004).

5.1.1. Tematik Yapı Çözümlemesi

Tematik yapıda; başlıklar, haber girişleri, spotlar incelenmektedir. Çalışmamızda insandan hayvana yapılan mağduriyetin örneği olan olayla ilgili yapılan haberlerde, medya kaynaklarının büyük bir kısmının olaya geniş yer vermesi sebebiyle; başlıklar, haber girişleri, spotlar, haberin devamında yer alan ara başlıklar ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir.

5.1.1.1. Başlıklar

15 ve 16 Haziran 2018 tarihinde Sakarya Sapanca'da yaşanan insandan hayvana mağduriyet örneğinin sunulmuş olduğu haberlerde verilen başlıklar olayın ana temasını genel olarak yansıttığı görülmektedir.

Genel haber başlıkları aşağıdaki gibidir;

Vicdanlar isyan etti! 4 bacağı ve kuyruğu kesilen yavru köpek kurtulamadı (*Haber61*, 16 Haziran 2018)

Yavru köpeğin ayaklarının kesilmesine neden olan kepçe operatörü gözaltına alındı (*GZT*, 16 Haziran 2018)

Son dakika haber: bacakları kesilen yavru köpek vahşetinde flaş gelişme! (*Sabah*, 16 Haziran 2018)

Ayakları kesilen köpek vahşetinde yeni gelişme! Vali suçluyu buldu (*Sözcü*, 16 Haziran 2018)

Özellikle haberin teması 'ayakları kesilen yavru köpeğin ölmesi' üzerinden şekillenmekte ve 'ayaklarının kesilmiş olması' ve 'yavru köpeğin ölmesi' vurgulanmaktadır. Medya kaynaklarının sunmuş olduğu haberlerin ana başlıkları incelendiğinde, bazı medya

kaynakları haberlerin ana başlıklarında “Son Dakika!!” vurgulaması yaparak başlamakta, devamında yaşanan olay ayrıntılı bir şekilde sunulmaktadır. Diğer bazı medya kaynakları ise haberi “Gözaltına Alındı” başlığı ile vermektedir. Haber kaynaklarının büyük bir kısmı haber girişinde olayla ilgili yer ve zamanla ilgili bilgilere yer vermiştir. Genel olarak tüm başlıklarda olayın nerede, ne zaman yaşandığı belirtilmemiştir.

İnsandan hayvana mağduriyet örneği olan olayla alakalı medya kaynakları yalnız ana başlıklara yer vermemektedir. Ayrıca haberi geniş çaplı ele almalarından ve habere, yapılan açıklamalara uzun yer vermelerinden dolayı ara başlıklar da kullanılmaktadırlar.

Ara haber başlıkları aşağıdaki gibidir;

Vahşetle ilgili savcılık soruşturma başlattı (*Cumhuriyet*, 16 Haziran 2018; *Sözcü*, 16 Haziran 2018; *Sputniknews*, 16 Haziran 2018)

Kalın: Hayvana şiddet suçtur, cezasız kalmayacak (*Sputniknews*, 16 Haziran 2018; *TRT Haber*, 16 Haziran 2018)

Bahçeli: hiçbir insanlık değerine sığmayacak bir şiddet ve alçaklık (*Sputniknews*, 16 Haziran 2018)

MHP lideri Bahçeli: Canavarlar, gözümün önünden o fotoğraf gitmiyor, mutlaka hesaplaşacağız (*Haber61*, 16 Haziran 2018)

Karıncayı bile incitmekten sakınan bir medeniyetten böylesi aşağıların aşağısı yaratıklar nasıl çıktı? (*Ahaber*, 16 Haziran 2018)

Unutulmasın merhamet edene Allah da merhamet eder (*Ahaber*, 16 Haziran 2018)

Muharrem İnce: bu vahşet yapanın yanına kar kalmayacak (*Haber61*, 16 Haziran 2018)

HDP adayı: Bu masum bakışları unutmayacağız (*Evrensel*, 17 Haziran 2018)

AKP’li Ünal: Bu zulmü yapanlar cezasız kalmayacak (*Evrensel*, 17 Haziran 2018)

Genel olarak kullanılan ara başlıklara bakıldığında, kurumların ve kişilerin olayla alakalı yapmış oldukları vicdana dokunan, durumun ne kadar üzücü olduğunu dile getiren ifadeler kullandığı ve medya kaynaklarının büyük bir kısmının bu ifadeleri vurguladığı görülmektedir. Haberin sunulduğu ara başlıklarda yaşanan olay bir vahşet olarak kabul edilmektedir. Olayla alakalı yasal olarak gerekenin yapılacağına dair ara başlıklar da bulunmaktadır. Ayrıca yapılan mağduriyetin suç olduğunun ve cezasız kalmayacağına açıkça ifade edildiği görülmektedir. Bilhassa yapılan açıklamalarda vicdana dokunan cümlelerin kullanılıyor olması, yaşanan olaya karşı tepkilerin temelini oluşturduğu söylenebilmektedir. Bahsedilen başlıklarda mağduriyet yaşayan köpeğe, daha çok insanlar için kullanılan ‘masum’ kelimesinin veya ‘masum bakışlı’ tamlamasının kullanıldığı görülmektedir. Mağduriyeti yaşayan köpek üzerinden aslında tüm insan ve hayvanlara karşı ‘merhamet’ duygusunun bulunması gerektiği vurgulanmıştır. Köpeğe eziyet ettiği düşünülerek suçlu görülen insanın

ise, ‘merhametsiz’, ‘canavar’, ‘alçaklık’ ve ‘aşağuların aşağısı yaratıklar’ olarak ifade edildiği görülmektedir.

4 ve 5 Ocak 2019 tarihinde Kayseri Develi’de yaşanan hayvandan insana mağduriyet örneğinin sunulmuş olduğu haberlerde verilen başlıklar olayın ana temasını genel olarak yansıttığı görülmektedir.

Genel haber başlıkları aşağıdaki gibidir;

Kayseri’de sokak köpekleri saldırısı! Lise öğrencisi Mehmet Özer hayatını kaybetti (*Line Haber*, 04 Ocak 2019)

Kayseri’de feci olay! Sokak köpekleri iki liseliye saldırdı (*Habertürk*, 04 Ocak 2019)

Sokak köpekleri dehşet saçtı (*Ermeneğin Sesi*, 04 Ocak 2019)

Kayseri’de köpek vahşeti! 1 öğrenci öldü (*Kayseri Tempo*, 05 Ocak 2019)

Çocuğu köpek mi parçaladı? (*Gazete Red*, 06 Ocak 2019)

Resmi açıklama geldi! Özer köpek saldırısı sonucu mu öldü? (*Milli Gazete*, 05 Ocak 2019)

Son dakika: Kayseri’de sokak köpeklerinin saldırdığı 2 liseliden 1’i öldü (*Hürriyet*, 04 Ocak 2019)

Özellikle haberin teması ‘sokak köpeklerinin bir saldırısının olması’ ve saldırı sonucunda ‘liseli Mehmet Özer’in ölmesi’ üzerinden şekillenmektedir. Medya kaynaklarının sunmuş olduğu haberlerin ana başlıkları incelendiğinde, bazı medya kaynakları haberlerin ana başlıklarında ‘son dakika’ vurgulaması yaparak sunmuş, bazıları ise ‘köpek vahşeti’, ‘köpek dehşeti’ olarak sunmuşlardır. Ayrıca haber başlıklarında olayın geçtiği yer olan Kayseri’nin belirtildiği görülmüştür. Genellikle haber başlıklarında, hayatını kaybeden Mehmet Özer daha çok ‘çocuk’, ‘liseli çocuk’, ‘liseli’, ‘öğrenci’ olarak belirtilmektedir.

Hayvandan insana mağduriyet örneğinin sunulmuş olduğu haberlerdeki ara başlıklar incelendiğinde, öncelikle lise öğrencisi Özer’in ölümüne sokak köpeklerinin neden olduğunun kesin bilgisi duyurulmaktadır.

Haberin ara başlıkları aşağıdaki gibidir;

Mahalle sakinleri şikayetçi (*Son Dakika*, 04 Ocak 2019)

Mezbahane kapanınca mahallede köpek sayısı arttı (*Son Dakika*, 04 Ocak 2019)

Çocukları okula sopayla götürüyoruz (*Son Dakika*, 04 Ocak 2019)

Acılı aileden belediyeye tepki (*Karar*, 05 Ocak 2019)

Yırtıcı hayvan yaralanmasına bağlı gelişen kanama sonucu ölmüştür (*Milli Gazete*, 05 Ocak 2019)

Aileler yetkilileri istifaya davet etti (*Milli Gazete*, 05 Ocak 2019)

Çocuklarımızı okula göndermeye korkuyoruz (*Hürriyet*, 04 Ocak 2019)

Belediye Başkanı: maalesef çocuğumuzu kaybettik (*Hürriyet*, 04 Ocak 2019)

Diğer ara başlıklarda ise genellikle o bölgede yaşayan halkın tepkilerine yer verilmiştir. İnsanları şikâyetinde bulunduğu, yaşadıkları mağduriyet, gösterdikleri tepkiler ara başlıklarda yer almıştır.

5.1.1.2. Haber Girişleri

İki mağduriyet örneğine ait yer verilen haber girişleri, olayın ne olduğu, nerede ve nasıl gerçekleştiği sorularına cevap vermektedir. İnsandan hayvana mağduriyet örneğinde her haber girişinde olayın gerçekleştiği Sakarya'nın Sapanca ilçesine ve köpeğin bulunduğu ormanlık alana değinilmiştir.

Haberlerde yer alan spotlarda köpek için özellikle ormanlık alanda bacakları kesilmiş halde bulunduğu vurgulanmıştır. Yapılan vurgunun temelinde köpeğin bacaklarının kesilmiş halde bulunduğu özellikle belirtilerek, aslında ölüme terk edildiği bu vurgunun altında yatan bir mesaj olarak kendini göstermektedir. Her haber girişinin devamında köpeğin tedavi altına alındıktan sonra öldüğü de vurgulanan diğer bir noktadır. Bacakları kesilmiş halde bulunan yavru köpek için çaba harcandığı ve mücadele edildiği gösterilmeye çalışılmıştır.

Hayvandan insana mağduriyet örneğinde ise haber girişlerinde, Kayseri'nin Hacılar ilçesinde sokak köpeklerinin saldırısı sonucunda lise öğrencisi Mehmet Özer'in yaşamını yitirdiğine yer verilmiştir. Ayrıca olayın ne olduğu, nerede ve nasıl gerçekleştiği sorularına da cevap verilmiştir.

Haberlerde yer alan spotlarda kim sorusuna cevap olarak, olaya neden olarak sokak köpekleri gösterilmektedir. Her haber girişinde olayın gerçekleştiği Kayseri'nin Hacılar ilçesine ve lise öğrencisi Mehmet'in ölümüne değinilmiştir.

5.1.1.3. Fotoğraflar

İki mağduriyet örneğinin yer aldığı incelenen medya kaynaklarının sunmuş olduğu haberlerde, haberi destekler niteliklere sahip fotoğraflara ve videolara yer verilmiştir. İnsandan hayvana mağduriyet örneğine yer veren medya kaynaklarının büyük bir kısmı öncelikle haberle alakalı köpeğin bacaklarının kesilmiş olarak bulunduğu ormanlık alana ait fotoğraflara yer vermektedir. Ayrıca köpeğin ilk bulunduğu hali ve açık yaralarının sansürlenmiş hali yer almaktadır. Operasyon sonucunda bacaklarının sargılı olduğu kullanılan görsellerden bir tanesidir. Kullanılan fotoğrafların yanı sıra köpeğin operasyon sonrasında uyanıp ilk defa su içtiği ve yemek yediği kaydedilen videolar da gösterilmektedir. Söz konusu haber bu fotoğraf ve videolarla güçlendirilmektedir. Fakat hayvandan insana mağduriyet örneğine yer veren medya kaynaklarının bazıları sadece sokak köpeklerinin Mehmet'e saldırdığı bölgenin fotoğrafına yer vermektedir. Bazı medya kaynaklarında ise bölgede mağduriyeti yaşayan halkın ve Mehmet'in okul arkadaşlarının görüntüleri sunulmaktadır.

Fakat tüm yerel ve ulusal medya kaynaklarında haberin fotoğraf ve videolarla desteklenmediği görülmektedir.

5.1.2. Şematik Yapı İncelenmesi

Şematik yapı durum ve yorum olmak üzere iki bölümde incelenmektedir. Durum bölümünde haber ana olayın sunumu, sonuçlar, ardalın ve bağlam bilgisi çerçevesinde değerlendirilmektedir (Ülkü, 2004).

5.1.2.1. Haber Kaynakları ve Olay Taraflarının Değerlendirilmesi

Yaşanılan insandan hayvana ve hayvandan insana mağduriyet örnekleriyle alakalı haber kaynaklarında yer alan olay taraflarının değerlendirmelerine bakıldığında, insandan hayvana mağduriyet örneğinde haberlerde, olaya müdahale eden idari ve mülkü amirlerin, siyasi parti temsilcilerinin, ana muhalefet parti sözcüsünün, hayvan hakları aktivistlerinin, yerel yöneticilerin, sivil toplum kuruluşlarının, hayvan hakları derneklerinin açıklamaları bulunmaktadır. İdari amirlerden biri olan valinin “Aynı bizim gibi can taşıdıklarını ve bizim gibi dünyada yaşama hakkı olduğuna inananlardanız. Hayvana merhamet etmeyen hiçbir şeye merhamet edemez. Ramazan Bayramı geçirdik, hadisi şerif vardır 'merhamet etmeyen, merhamet bulamaz”. Yasalarımız da bunu suç sayıyor. Bu şahıslar yakalanacaklar, bizzat ben takipçisiyim olayın merak etmesinler.” (TRT Haber, 16 Haziran 2018; Cumhuriyet, 16 Haziran 2018; Habertürk, 16 Haziran 2018; Sabah, 16 Haziran 2018; Bursada Bugün, 16 Haziran 2018; NTV 17 Haziran 2018) sözlerinde özellikle vicdani olarak insanı etkileyen ifadeler yer almaktadır. “Merhamet” duygusunu bir hadisi şerif örneği vererek vurgulamaktadır. Valinin söylemiş olduğu sözleri, Descartes’in akli merkeze alarak bütün hayvanların en akılsız insandan bile hiyerarşik olarak aşağıda bir seviyede olduğunu vurgulayan görüşüne zıt bir ifadedir (Ryan, 2019). Günümüzde yaşanan bu mağduriyet örneğinde insan ve hayvan arasında bir hiyerarşinin olmadığını savunan bir görüş üzerinden yapılan açıklamalar görülmektedir. Ayrıca Aristoteles’in de ifade etmiş olduğu gibi hayvanların dokunma deneyimine bağlı olarak idrak, arzu, acı ve hazzı hissedebildikleri kanıtlar bir nitelik taşıdığı görülmektedir. (Francione, 2008).

Valinin açıklamalarının yanı sıra belediye başkanının söylemiş olduğu “burası turizmle geçinen bir ilçe ve yerel idaresiyle hayvan haklarına değer veren bir bölge. 28 noktada oluşturulan doğal ortamdaki biri burası.” cümlesi, Baruch Spinoza ve Gottfried Leibniz gibi insan ve hayvanın karşıt olmadığını ve diğer düşünürlerin söylediği gibi aralarında hiyerarşik bir düzen olmadığını savunan düşünürlerin görüşlerini destekler bir açıklama olduğu görülmektedir (Svendsen, 2019).

Mülki amirlerden biri olan kaymakamın “Yargısız infaz yapmak yerine destek olunmalı. Hayvanlar orman kenarları yerine barınaklara bırakılsın. Sahiplenmek isteyen hayvanseverler barınaklardan sahiplensin” (NTV, 17 Haziran 2018) diyerek yapmış olduğu açıklama, hayvanların korunmasını ve hayvan haklarını savunan sivil toplum kuruluşları ve derneklerin uygulamaya çalıştığı projeleri destekler niteliktedir.

Olayla ilgili açıklama yapan idari ve mülki amirlerin dışında veterinerin de yaptığı açıklamalara medya kaynaklarında yer verilmektedir. Veterinerin yapmış olduğu açıklamada geçen “Hastanemize her gün insanlar tarafından darba uğrayan travmaya uğrayan hayvanlar gelmekte” (Onedio, 15 Haziran 2018; Mynet, 15 Haziran 2018) cümlesinde yer alan “travma” kelimesi, Spinoza’nın çalışmalarında hayvanların hisleri olduğunu kabul eden görüşü desteklemektedir (Deleuze, 2000). Yazmış olduğu Etika’da hayvanlarda, insanlardaki pratik zekâyı misliyle aşan pek çok şeyin olduğunu ve bunun gözlemlendiğini ifade etmektedir (Ryan, 2019). Pratik zeka örneği olarak hayvanların da insanlar gibi “travma” geçirebilecekleri veterinerin yapmış olduğu açıklamada vurgulanmaktadır.

Cumhurbaşkanlığı Sözcüsü’nün yapmış olduğu açıklamada yer alan “Hayvanlara eziyet etmek, işkence etmek, zarar vermek, öldürmek, vb. eylemler günahdır ve suçtur. Allah’ın bize emaneti olan hayvanların üzerimizde hakkı vardır. #HayvanaŞiddetSuçtur ve buna karşı kanuni ve toplumsal mücadeleden geri adım atmayacağız.” (TRT Haber, 16 Haziran 2018; Gazete Duvar, 16 Haziran 2018; Haberler, 16 Haziran 2018; Sputniknews, 16 Haziran 2018; Cnntürk, 16 Haziran 2018; Bursada Bugün, 16 Haziran 2018; Sözcü, 16 Haziran 2018; Habertürk, 16 Haziran 2018; NTV, 17 Haziran 2018) ifadesinde özellikle toplumun dini ve kültürel yapısı göz önünde bulundurularak “günah” kavramı, ayrıca olayın hukuki boyutu göz önüne alınarak “suç” kavramı kullanılmaktadır. İki şekilde de bu konuya vurgu yapılarak konu ile ilgili duyarlılık arttırılmaktadır. Emanet kavramını kullanarak hayvanların da insanlar üzerinde bir hakkının olduğuna dikkat çekilmektedir. Hayvan hakları konusunda da ayrıca vurgu yapılmaktadır.

Olayın gerçekleştiği dönemin Başbakan Yardımcısı’nın,

Normal bir insanın insanlık onurunu taşıyan birinin böylesi bir vahşete imza atması kabul edilemez. Bu işi yapanlar belli ki sadece adı insan fakat kendisinin insanlıkla uzaktan yakından ilgisi alakası yok. Hükümet olarak hayvanları koruma kanununda önemli değişiklik yapma kararı almıştık. Kanun tasarısını Adalet Bakanlığımız hazırlamıştı. Sahipli ve sahipsiz hayvanların öldürülmesi, işkence ve eziyete tabi tutulması şu anda idari para cezası ile bir yaptırıma tabi tutuluyordu. (TRT Haber, 16 Haziran 2018)

sözleri, Kant’ın hayvanların salt şeyler olduğunu ve bu şekilde görülmesi gerektiğini iddia ettiği fakat tam olarak diğer şeylerle aynı olmadıklarının altını çizdiği düşünceyi hatırlatmaktadır. Hayvanlara karşı insanlık dışı hareketlerin aslında insanın kendi insanlığını yok ettiğini ifade etmekte, hayvanlara karşı insanların yükümlülükleri olduğunu ve buna bağlı olarak onlara iyi davranılması gerektiği savunmaktadır (Kant, 2003).

Adalet Bakanlığı da,

Sapanca’da masum bir canlıya karşı işlenen insanlık dışı eylemi kınıyorum. Yaşam hakkı sadece insanlar için değil, hayatı paylaştığımız dostlarımız, hayvanlar için de kutsaldır. Hayvanlar aleyhine işlenen öldürme ve eziyet eylemlerine hapis cezası getiren çalışmamızı bir süre önce kamuoyuyla paylaşmıştık. Kanunlaştırılması seçim sonrası ilk icraatlarımızdan olacak. (Habertürk, 16 Haziran 2018)

diyerek bir açıklama da bulunmaktadır. Yapılan açıklama içerisinde yaşam hakkı konusunda söylemiş oldukları sözler, aslında insan merkezli bir yaklaşımın doğru olmadığıdır. Çünkü bu yaklaşım insanı ve insanın ihtiyaçları doğrultusunda doğanın ve diğer canlıların değerini ortaya koymaktadır. Bu yaklaşım diğer canlıların yaşam hakkına ve yaşam alanlarına yapılan ihlali doğru kabul etmemektedir. Fakat yaşam sürülen doğa ve doğada bulunan diğer canlılarında aynı insanlar gibi yaşama hakkı bulunmaktadır.

Ak Parti Sözcüsü Kalın'ın yaşanan olayla ilgili yapmış olduğu paylaşımında “*Bu vahşet karşısında tepkisiz kalmak mümkün değildir. #HayvanaŞiddetSuçtur ve bu zulmü yapan da cezasız kalmayacaktır. Bu barbarlığa son vermek için bizlere düşen görevi de yerine getireceğiz.*” (Evrensel, 17 Haziran 2018; TRT Haber, 16 Haziran 2018) sözleri bu olayın bir hayvanın bir insandan kaynaklı yaşamış olduğu acı ve mağduriyetin merkezde olduğunu göstermektedir. Singer'in de vurguladığı gibi hayvanların yaşamış olduğu acı ve hazza karşı insanlardan daha az önem verilmemesi gerektiği düşüncesi bu olayda görülmektedir (Singer, 2005).

Hayvandan insana mağduriyet örneğinde haberlerde, olaya müdahale eden idari ve mülkü amirlerin, yerel yöneticilerin açıklamaları bulunmaktadır.

Olayla ilgili açıklama yapan mülki amirlerden biri olan vali,

Mehmet'i kesin olarak köpekler parçalamış. Bunda en ufak şüpheye yol açacak bir şey yok.” şeklinde açıklama yapmıştır. Devamında “Tabii bu olayla ilgili adli ve idari soruşturmalar başlatıldı. Bu olay bütün yönleriyle ilgili kurumlar tarafından araştırılacak, bundan kimsenin şüphesi olmasın. Bu konuda suçu, ihmali olan kim varsa hakkında idari ve adli işlem yapılacaktır. (Diken, 07 Ocak 2019, Karar, 05 Ocak 2019)

sözleriyle görüldüğü üzere yaşanan mağduriyet ile alakalı ihmali olabilecek kurum ve kişilerin cezalandırılması için her şeyin yapılacağını vurgulamıştır. Fakat mağduriyeti yaşayan ve sonucunda ölen bir insan için herhangi bir söylem bulunmamaktadır.

Valinin dışında kaymakamın yapmış olduğu açıklamada “*yalanım varsa tek çocuğumun ölüsünü görün*”, “*Allah aşkına siz söyleyin ben neyse yapacağım*” (Milli Gazete, 05 Ocak 2019) gibi ifadeler yer almaktadır. Açıklamasında bu ifadeleri kullanmasının nedeni olarak, hem söylediklerinin halk üzerindeki inandırıcılığını arttırma hem de halkın gösterdiği tepkiyi azaltma düşüncesi görülmektedir. Bahsedilen mağduriyetin yaşanmasında, kurum ve kişilerin yönetmeliği uyguladığını ve yapılmasının zorunlu olduğunu ifade etmektedir. Söylemlerine bakıldığında mağduriyetin yaşanma sebebini uygulanan yönetmelik olarak göstermektedir.

Haberin sunulduğu diğer bir medya kaynağı, Mehmet Özer'in cenazesinin Hacılar ilçesi Kebir Camii'ne getirildiğini, öğle namazı öncesinde vaaz veren ilçe müftüsünün vaazında hayvanlara şefkatin önemini anlatması üzerine mağdur yakınlarının müftünün üstüne yürüyerek, “*Bizim canımız yanıyor, sen neyden bahsediyorsun*” (Gazete Vatan, 05 Ocak 2019) diyerek tepki gösterildiğini, tepki gösteren vatandaşların polisler tarafından camiden çıkarıldığını aktarmaktadır. Hayvanların korunmasını ve hayvan sevgisini aşlamaya yönelik

yapılan söylemlerin sonucunda insan merkezli bir toplum yapısından hayvan merkezli bir toplum yapısına doğru bir değişimin ve dönüşümün olmaya başladığı görülmektedir.

Daha önce de bazı vatandaşların köpek saldırısına uğradığını söyleyen bir mahalle sakini, “Biz çoğu zaman burada hem öğretmenleri hem de öğrencileri köpeklerden kurtardık ve okula kadar getirdik. Bu çocuklara günah değil mi? Onların annesine babasına günah değil mi? Dün de arka tarafta oturan bir bayanı ısırıldılar” (Ahaber, 05 Ocak 2019; Haberler, 04 Ocak 2019; Son Dakika, 04 Ocak 2019; Kayseri Tempo, 05 Ocak 2019) ifadelerini kullanmıştır. Lacan görüşünde hayvanların kötüyü bilmediğini, kötünden mahrum kaldığını savunmaktadır. Lacan’ın bu düşünceleri suçun ve kötülüğün bir tek insanın simgesel düzeninde gerçekleştiğini ortaya koymaktadır.

Bir başka mahalle sakini ise, “Eşim çocukları okula sabahları sopayla getiriyor. En azından müdahale etmek için sopayla geliyorlar. Başka yapacak bir şey yok. Tüfikle çıksak olmuyor. Vursak suçlu oluyoruz, vurmazsak böyle oluyor.” (Ahaber, 05 Ocak 2019; Son Dakika, 05 Ocak 2019; Kayseri Tempo, 05 Ocak 2019) şeklinde yaşadıkları durumu ifade etmektedir. Bir yaptırım durumu olmasa Descartes için de doğru kabul edilen bir insanın kendi yaşamını üstün görerek bir hayvanı öldürmesi ya da kendi yararı için kullanması doğru görülmektedir (Deleuze, 2000). Görüldüğü üzere kendilerinin ve çocuklarının hayatları göz önünde bulundurularak bu perspektifle olayla ilgili tepkilerini dile getirmektedirler.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Değişen toplum yapılarında İlk Çağ’dan itibaren insanın değerli olduğunu savunan düşünce yapısından aslında yaşanan doğanın ve diğer canlıların da değerli olduğu, doğanın sonsuz olmadığı buna bağlı olarak sürekli doğayı tahrip odaklı yaşanmaması gerektiği, doğayı korumanın gerektiği bir düşünceye doğru dönüşüm gerçekleşmektedir. Bilindiği üzere hayvanlar hakkında hem İslam dünyasında hem de Batı’da çalışmalar yapılmıştır. Günümüzde de hala çalışmalar devam etmektedir. Özellikle Batı’da yapılan çalışmalar çok eski tarihlere dayanmakta ve günümüzde çağdaş kuramların temelini oluşturmaktadır. Çünkü Batı düşüncesinde insan ve hayvan ilişkisi sorunlu bir çerçevede ilerlemektedir. Kısaca ifade etmek gerekirse, insanı merkeze alan bir toplum yapısı görülmektedir. Fakat Batı’da gerçekleşen gelişmeler sonucunda köklü değişimlerin olması, insan ve hayvan arasında eşitliğin inşa edilmeye çabalanması zamanla toplum yapısında değişimlerin yaşanmasına neden olmuştur. İlk Çağ’dan itibaren süregelen insan ve hayvan arasındaki ilişki zamanla sorun teşkil etmeye başlamış, yukarıda bahsedilen gelişmelerle köklü bir dönüşüm geçirmiştir. 1960’lardan sonra insan ve hayvan eşitliğine dayalı yeni bir varlık anlayışının inşa edilmeye çalışılması ve hak kavramının insanlar dışında hayvanlar içinde kullanılması sorunun doğasını değiştirmiş gözükmektedir. Yapılan bu çalışma ortaya konulan bu düşüncenin gerçekliğini analiz etmeye çalışmaktadır.

İnsandan hayvana ve hayvandan insana yapılan mağduriyete örnek olan bu iki haber ile alakalı yapılan açıklamalar yaklaşık olarak yirmi beş medya kaynağında sunulmaktadır. İnsandan hayvana mağduriyet örneğine yer veren medya kaynaklarının büyük bir kısmı olayı

geniş çaplı olarak incelediği, haberi fotoğraf ve videolarla desteklediği görülmektedir. Fakat hayvandan insana mağduriyet örneğine yer veren medya kaynaklarından yalnızca iki tanesi olayı geniş çaplı ele almakta, diğer medya kaynakları ise kısa bir paragrafla özetlemekte ve fotoğraf ve video ile desteklememektedir. Medya kaynaklarında sunulan iki haberde de kullanılan başlıklar ve haber girişleri olayın yer, dönem, zaman ve haberin içerisinde kimlerin açıklamalarının yer alacağına dair bilgiler yer almaktadır. Ancak hayvandan insana mağduriyet örneğini ele alan medya kaynaklarının haber girişlerine daha az yer verdiği görülmektedir.

Farklı bölgelerde farklı zamanlarda yaşanan bu iki olayla alakalı yapılan açıklamalara bakıldığında, ortak olarak yaşanan bölgelerin idari ve mülki amirleri, yerel yöneticileri tarafından açıklama yapılmaktadır. Fakat insandan hayvana mağduriyetin örneğinde yapılan açıklamalar yalnızca idari ve mülki amirlerle kalmayıp, siyasi parti temsilcilerinin, ana muhalefet parti sözcüsünün, hayvan hakları aktivistlerinin, yerel yöneticilerin, sivil toplum kuruluşlarının, hayvan hakları derneklerinin açıklamalarını bulunmaktadır. Yapılan bu açıklamaların sunumu medya kaynaklarının yapmış oldukları haberlerde hem şekilsel olarak hem de söylemsel olarak da farklılık göstermektedir.

İki haberde de olayın nerede, ne zaman, kim tarafından gerçekleştiğine dair sorulara cevap bulunmaktadır. Fakat her iki haberde de neden sorusuna cevap bulunmamaktadır. Yalnızca neden sorusuna cevap verebilecek görüşler bulunmaktadır. İnsandan hayvana mağduriyet örneğinde, insanların ve iş makinelerinin bölgeye giriş olmasına rağmen köpeklerin bulunduğu alandan kaçmaması, hayvandan insana mağduriyet örneğinde ise mezbahane etrafında yaşayan köpeklerin, mezbahane kapandıktan sonra insanların olduğu alana gelmesi yaşanan olayların nedeni olarak gösterilmektedir. Bu anlamda hayvanların içgüdü ile tehlikeyi fark edip alandan uzaklaşmaları beklenmektedir. İki mağduriyet örneğinde de bir alan tartışması mevcuttur. İnsanların yapmış oldukları açıklamalara bakıldığında, hayvanların yaşam alanının ne orman ne de insanların olduğu bölge olmadığı belirten ifadeler yer almaktadır. Ormanı yaşam alanı olarak seçen köpeklerin, insanları ve iş makinelerini duyduğunda kaçmaları beklenmektedir. Diğer olayda ise köpeklerin mezbahane çevresinde yaşaması sorun olarak görülmüyorken, insanların bulunduğu alana girmesi bir sorun olarak görülmektedir. İnsanın ve hayvanın yaşam alanına ilişkin tartışmalar güncelliğini korumaktadır. İnsandan hayvana yaşanan mağduriyetler ile hayvandan insana mağduriyetler yıl boyunca devam ederken belli dönemlerde medya haberlerinin arttığı görülmektedir. Özellikle hayvan hakları konusu ile ilgili yapılan araştırma esnasında hayvan mağduriyetlerinin medyada daha sık haber yapıldığı görülmektedir.

İnsandan hayvana mağduriyet örneğinde yapılan açıklamaların medya kaynaklarında sunumunda ortak dil, olaya neden olduğu düşünülen operatör hakkında suçlayıcı, mağdur olan köpeği savunucu bir dil kullanılmaktadır. Kullanılan bu dili güçlendirmek, halkın göstermiş olduğu tepkiyi azaltmak adına bacakları kesilen ve yaşamını yitiren köpek adına

dini (hadisler), vicdani, insana ait olup hayvana atfedilen (bebek) sözcükler yer alırken şüpheli olan operatöre karşı nefret yüklü (canavar, insan olamaz, vicdansız, merhamet yoksunu) söylemler kullanılmakta ve bu söylemler vurgulanarak dikkat çekmektedir. Yaşanılan mağduriyetle alakalı açıklamalara, haberlere, insanların olaya neden olduğu düşünülen kişiye dair tepkisine bakıldığında, görülüyor ki en son bahsedilen düşüncede insan merkezli bir yaklaşımdan hayvan merkezli bir yaklaşıma doğru değişime uğramaktadır. Hayvandan insana mağduriyet örneğinde tam tersi bir tutum, açıklama beklenirken bu durumun olmaması ayrıca dikkat çekmektedir. Yaşanılan iki olayda, yukarıda da bahsedildiği gibi köpek için “bebek” ifadesi veya köpeğin cansız bedeni için “minik bedeni dayanamadı” gibi ifadelerin kullanıldığı görülürken, yaşamını yitiren bir insan bedeni için “ceset” kavramının kullanıldığı görülmektedir. Cansız insan bedeni için “ceset” kelimesinin kullanılması doğal kabul edilmektedir. Köpek için ‘duygusal tonu’ olan ifadeler tercih edilirken, insan için ‘cesed’ gibi resmi ve soğuk bir ifadenin tercih edilmesi dikkat çekicidir. Ayrıca hayvandan insana mağduriyet örneğinde olayın yaşandığı bölgede yaşayan insanlar ve mağdurun ailesi köpekler konusunda öfkeli açıklamalar yaparken, yerel yöneticiler, idari ve mülki amirler tarafından yapılan açıklamalar hayvanlara iyimser yaklaşmayı ve korumayı önemle vurgulamaktadır.

İnsanı merkeze alan ve hayvanı merkeze alan iki farklı mağduriyetin incelemesinin sonucunda fark ediliyor ki kullanılan dil farklı bakış açılarına bağlı olarak kullanılmıştır. Benzer şekilde bazı söylemler sebebiyle (örneğin, çözüm olarak barınakların sunulması hayvan hakları aktivistleri tarafından eleştirilmektedir) dil eleştirilmiş olsa da ortak bir anlam taşımaktadır. Bahsedilen ortak anlam ise hayvanlara karşı iyimserlik ve onların korunması durumudur. İnsandan hayvana mağduriyet için böyle bir perspektif ile açıklama yapılması, hayvanların korunması gerektiğinin vurgulanmasının (yaşanılan olaydan kaynaklı olarak) doğal ve olması gerektiği gibi karşılanmış olsa da, hayvandan insana mağduriyet için böyle bir perspektifle açıklama yapılmış olması beklenen bir tutum değildir. Çünkü insan merkezli bir toplum yapısında hayvanlardan kaynaklı bir mağduriyet yaşayan ve yaşamını yitiren bir insanın bu durumu değersizleştirilerek daha çok hayvanlara bağlı olarak açıklamalar yapılmış ve bunun yanı sıra olayın yaşandığı zamanda yasa yenilenmediği için hayvan haklarından, çıkarılması istenen yasadan ve yasanın yaptırımlarından bahsedilmiştir.

Hayvandan insana yönelik şiddet örneğinde, bölgede yaşayan bir mahalle sakininin yapmış olduğu açıklamada, “Eşim çocukları okula sabahları sopayla getiriyor. En azından müdahale etmek için sopayla geliyorlar. Başka yapacak bir şey yok. Tüfekte çıksak olmuyor. Vursak suçlu oluyoruz, vurmazsak böyle oluyor. 14 yaşındaki çocuk öldü gitti. Bunların ailesine ne diyeceksin” bahsedilen durum özetlenmektedir. Özellikle “vursak suçlu oluyoruz” ifadesi hayvan haklarını muhafaza etmek için yasalara dayanarak oluşturulan perspektifin, “hayvanlara karşı zarar veren bir durum haline gelmeye mi başladı?” ya da “amaçlanan hayvan refahı, hayvan zulmüne mi yol açıyor?” sorularını akla getiriyor. Aslında yaşanan olayların devam ediyor olması, gelecekte sadece sokak hayvanlarını konu alan mağduriyetlerin dışında yeni mağduriyet alanlarının da oluşabileceği ihtimalini düşündürmektedir. Günümüzde yeni mağduriyet alanı örneği olarak

köpekler arasında boyutlarına bağlı yapılan ayırım şekli gösterilebilir. Bu ayırım “büyük ırk” ve “küçük ırk” şeklinde yapılmaktadır. Birçok insan için büyük ırk köpekler daha korkutucu, vahşi gelebilirken, küçük ırk köpekler daha tatlı, sevimli gelebilmektedir. Bu durumun büyük ırk köpek sahipleri ile küçük ırk köpek sahipleri arasında ya da kedi sahipleri arasında yeni mağduriyet alanları oluşmasına neden olabileceği öngörülmektedir. Örneğin, “tehlikeli” kabul edilen bazı büyük ırk köpeklerin kısırlaştırılmasının ve ağızlıkla sokakta gezdirilmesinin zorunlu kılınması ve küçük ırk köpekler için böyle bir zorunluluğun getirilmemesi, iki köpek ırkı sahipleri arasında yaşanabilecek yeni mağduriyetlerin olabileceğini varsaymaktadır.

Yukarıda genel olarak bahsedilen hem insandan hayvana hem de hayvandan insana mağduriyetlerin yaşanmaması için bir takım önlemler alınması gerekmektedir. Bahsedilen iki mağduriyete dair örneklerin sayısının azalması hatta yaşanmaması için hem insanların hem de hayvanların rahat yaşamasını sağlayacak hijyenik, sağlıklı, güvenilir ortamlar oluşturulmalıdır. Bir anlamda sokak hayvanlarının korunması, bakımı ve kötü muamelelerden uzak tutulması için gösterilen çaba, hem hayvandan hem de insandan kaynaklanan mağduriyet örneklerinin sayısında azalmayı beraberinde getirecektir. Bu bağlamda yerel yönetimlerin ve kuruluşların sokak hayvanları için barınaklar, hayvan bakımevleri yapmaları hem hayvanların hem de insanların sağlıklı, güvenli bir ortamda yaşamalarını sağlayacaktır. Ayrıca kontrolsüz üremeyi de bir canlının neslinin yok olmasına sebebiyet vermeyecek bir seviyede önlemek için de çalışmalar yapılmalıdır. Bahsedilen önlemler alındığında hayvandan insana yaşanan mağduriyet örneklerinin sayısında azalma olacağı öngörülmektedir. İnsandan hayvana yaşanan mağduriyet örneklerinin azalması için ise öncelikle yasal olarak yaptırımların daha caydırıcı olmalıdır. Yalnızca para cezası değil farklı yaptırımlarda uygulanmalıdır. İnsandan hayvana yaşanan mağduriyetlerde sadece sokak hayvanları mağdur olmamaktadır. Aynı zamanda sahipli hayvanlarda mağduriyet yaşamaktadır. Bu nedenle belli bir eğitim almamış, belirli bir yaş sınırının altında olan kişilerin hayvan sahiplenmesine izin verilmemelidir. Yukarıda bahsedilen sokak hayvanlarının kontrolsüz üremelerinin kontrol altına alınması, sahipli hayvanlar için de sağlanmalıdır.

Kısaca ifade edilecek olunursa, yukarıda analizi yapılan insandan hayvana ve hayvandan insana mağduriyet örneklerinde, bir insan tarafından hayvanın ve bir hayvan tarafından insanın mağdur edildiği görülmektedir. Fakat insandan hayvana yaşanan mağduriyetin Türkiye’de kitlesel bir tepkiye dönüştüğü görülmektedir. Yaşanılan iki mağduriyet örneğinde yapılan açıklamalara, verilen tepkilere, kullanılan sözcüklere, haberde yer alan başlıklara, kullanılan fotoğraf ve videolara, medyanın haberleri sunma şekillerine genel olarak tüm bulgulara bakıldığında insan merkezli bir toplum yapısının zamanla hayvan merkezli bir toplum yapısına doğru ilerleyen bir değişim ve dönüşüm içerisinde olduğu görülmektedir.

Yazarlık Katkısı

Yapılan araştırma, yüksek lisans bitirme tezinden yola çıkarak oluşturulmuştur. Yapılan çalışma iki yazarlıdır ve ortak yapılmıştır. Araştırmanın yazarlık katkısı her bir yazar için yüzde %50'dir.

Etik Kurul Beyanı

Araştırma doküman incelemesine dayalı olduğu için etik kurul onayını gerektirmemektedir.

KAYNAKÇA / REFERENCES

- Aristoteles. *Politika*. çev. Mete Tuncay. İstanbul: Remzi Kitapevi, 1975.
- Aristoteles. *Retorik*. çev. Mehmet H. Doğan. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 1995.
- Aşar, Haluk. Hayvan Haklarına Yönelik Temel Görüşler ve Yanılgıları, *Kaygı. Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi* 0/30, (2018), 239-251.
- Augustinus. *İtirafılar*. çev. Çiğdem Dürüşken. İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 2010.
- Berger, John. *Hayvanlara Niçin Bakarız?*. çev. Cevat Çapan. İzmir: Delidolu Yayıncılık, 2017.
- Burgan, Ezgi. Faunaya Ağıt: Hayvan, Bir "Boğa Saldırısı"ndan "Adam Öldüren Boğa"ya, *Doğu Batı Düşünce Dergisi* (2017), 20(82).
- Büyükkantarcioglu, Sakibe Nalan. "Söylem İncelemelerinde Eleştirel Dilbilimsel Boyut: Eleştirel Söylem Çözümlemesi ve Ötesi". *Haber Eleştirmek*. ed. Ömer Özer. Konya: Literatürk Yayınları, 2010.
- Canetti, Elias. *Hayvanlar Üzerine*. çev. L. Konca. İstanbul: Sel Yayıncılık, 2014.
- Carter, Alan. *A Radical Green Political Theory*. Newyork: Routledge Press, 2013.
- Cevizci, Ahmet. *Aydınlanma Felsefesi Tarihi*. Bursa: Asa Yayınları, 2008.
- Deleuze, Gilles. *Spinoza Üzerine On Bir Ders*. Ankara: Öteki Yayınevi, 2000.
- Derrida, Jacques. *Gramatoloji*. çev. İ. Birkan. Ankara: Bilgesu Yayıncılık, 2014.
- Descartes, Rene. *Yöntem Üzerine Konuşma*. çev. A. Timuçin ve Y. Timuçin. İstanbul: Kabalcı Yayınları, 1998.
- Francione, Gary. Lawrence. *Hayvan Haklarına Giriş. Çocuğunuz mu? Köpeğiniz mi?*. çev. Renan Akman - Elçin, Gen. Hayvan Hakları Dizisi: 2. İstanbul: İletişim Yayınları, 2008.
- Godlovitch, Stanley. Icebreakers: Environmentalism And Natural Aesthetics. *Journal of Applied Philosophy*. 11(1), (1994), 15-30.
- Gökberk, Macit. *Kant ve Herder'in Tarih Anlayışları*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 1997.
- Hail, Sturart. *Söylem ve İdeoloji*. çev. B. Çoban - Z. Özarslan. İstanbul: Su Yayınları, 2015.
- Heidegger, Martin. *Varlık ve Zaman*. çev. K. H. Ökten. İstanbul: Agora Kitaplığı, 2008.
- Hesiodos. *Hesiodos Eseri ve Kaynakları*. çev. Azra Erhat - Sabahattin Eyüboğlu. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1977.
- Ketenci, Taşkın - Topuz, Metin. "Kant Ve Nietzsche'de İsteme Kavramı". *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi* 0/8 (2009), 1-16.
- Kant, Immanuel. *Groundwork for the Metaphysics of Morals*. çev. Allen W. Wood. Yale University Press, 2002.
- Kant, Immanuel. *Ethica: Etik Üzerine Dersler*. çev. Oğuz Özügül. İstanbul: Pencere Yayınları, 2003.
- Koyuncu, Emre. "Faunaya Ağıt: Hayvan, Acı Çekebilmek: Hayvan Meselesi Bağlamında Duyumsama Yetisinin Ahlaki Yankıları". *Doğu Batı Düşünce Dergisi* (2017). (82).

- Kymlicka Will. & Donaldson Sue. *Zoopolis Hayvan Haklarının Siyasal Kuramı*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları, 2016.
- Leibniz. *Monadoloji Metafizik Üzerine Konuşma*. çev. A. Altınörs. Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2011.
- Neuman, W. Lawrence. *Toplumsal Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Yayın Odası Yayıncılık, 2017.
- Olgun, Hakan. “Batı Felsefesinde Hayvanın Ahlaki Statüsü: Francione’nin Abolisyonizmi Üzerine Bir Değerlendirme”. *Uluslararası Toplum Araştırma Dergisi* 15/25, (2020), 3916-3948.
- Paköz, Aslıhan Ece. “Aktör Ağ Teorisi İle Vernakülere Bakmak”. *Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AKSOS)*, 0/7, (2020), 9-15.
- Regan, Tom. *Kafesler Boşalsın: Hayvan Haklarıyla Yüzleşmek*. çev. S. Çağlayan. İstanbul: İletişim Yayıncılık, 2007.
- Rosenstand, N. (2012). *The Moral Of The Story: An Introduction To Ethics*. McGraw-Hill Higher Education.
- Ryan, Derek. *Hayvan Kuramı- Eleştirel Bir Giriş*. çev. A. Alkan. İstanbul: İletişim Yayıncılık, 2019.
- Savaş, Türker. Hayvan Hakları ve Hayvan Refahı: Felsefi Bakış-Nesnel Bakış, *Hayvansal Üretim* 50/1, (2009), 54-61.
- Solak, Ömer. “Küçük Ağa Romanının Eleştirel Söylem Analizi”. *Akademik Bakış Dergisi* 26 (2011), 1-14.
- Singer, Peter. *Hayvan Özgürleşmesi*, çev. H. Doğan. İstanbul: Ayrıntı Yayıncılık, 2005.
- Steiner, G. *Anthropocentrism and Its Discontents*. New York: Columbia University Press, 2010.
- Svendsen, Lars. *Hayvanları Anlamak*, İstanbul: Redingot Yayınları, 2019.
- Ülgen, Güncel Oğulcan. “Aristoteles’te ve Derrida’da Hayvan Sorusu”. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Van Dijk, Teun. A. *New Analysis: Case Studies of International and National News in the Press*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Publishers, 1988.
- Warnock, Geoffrey. J. *Contemporary Moral Philosophy*. In *New Studies in Ethics* (pp. 421-503). Palgrave: London. 1974.
- Zeybek, Sezai Ozan. *Türkiye’nin Yakın Tarihinde Hayvanlar*. İstanbul: Nota Bene Yayıncılık, 2020.

Mağdur Köpeklerle Alakalı Haber Siteleri

- A Haber. “Cumhurbaşkanlığı’ndan Sakarya’da patileri kesilen yavru köpeklerle ilgili açıklama” (16 Haziran 2018). <https://www.ahaber.com.tr/gundem/2018/06/16/cumhurbaskanligindan-sakaryada-patileri-kesilen-yavru-kopekle-iligili-aciklama>
- A Haber. “Türkiye’yi ayağa kaldıran yavru köpek olayında ilk gözaltı” (16 Haziran 2018). <https://www.ahaber.com.tr/gundem/2018/06/16/turkiyeyi-ayaga-kaldiran-yavru-kopek-olayinda-ilk-gozalti-1529168649>
- Beyaz Gazete. “Bacakları kesilen yavru köpeğin ölümüyle ilgili gözaltı” (16 Haziran 2018). <http://beyazgazete.com/haber/2018/6/16/bacaklari-kesilen-yavru-kopegin-olumuyla-iligili-gozalti-4541170.html>
- Bianet. “Yavru Köpek Cinayetinde Tutuklama” (17 Haziran 2018). <https://m.bianet.org/bianet/hayvan-haklari/198238-yavru-kopek-cinayetinde-tutuklama>
- Bursadabugün. “Uzuvları kesilerek ölen yavru köpek olayında gözaltı!” (16 Haziran 2018). <https://www.bursadabugun.com/haber/uzuvlari-kesilerek-olen-yavru-kopek-olayinda-gozalti-971661.html>
- Congar, Kerem. “Bacakları kesilen yavru köpek, siyasetin gündemini de değiştirdi – VİDEO”. *Euronews* (18 Haziran 2018). <https://tr.euronews.com/2018/06/18/turkiye-yi-yasa-bogan-yavru-kopek-siyasilerin-de-gundemine-oturdu>

- Cumhuriyet*. “Yavru köpek vahşeti soruşturmasında yeni gelişme” (16 Haziran 2018). <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/yavru-kopek-vahseti-sorusturmasinda-yeni-gelisme-998869>
- Diken*. “Bacakları kesilmiş halde bulunan yavru köpek kurtarılamadı” (15 Haziran 2018). <http://www.diken.com.tr/bacaklari-kesilmis-halde-bulunan-yavru-kopek-kurtarilamadi/>
- Evrensel*. “Sapanca'da köpeğin ölümüne neden olduğu iddia edilen İ.M. tutuklandı” (17 Haziran 2018). <https://www.evrensel.net/haber/354990/sapancada-kopegin-olumune-neden-oldugu-iddia-edilen-i-m-tutuklandi>
- Gazete Duvar*. “Bacakları kesilen yavru köpek için kepçe operatörü gözaltına alındı” (16 Haziran 2018). <https://www.gazeteduvar.com.tr/gundem/2018/06/16/devlet-bahceli-hayvan-katilleriyle-mutlaka-hesaplasacagiz/>
- Gzt*. “Yavru köpeğin ayaklarının kesilmesine neden olan kepçe operatörü gözaltına alındı” (16 Haziran 2018). <https://www.gzt.com/jurnalist/turkiyeyi-ayaga-kaldiran-olayla-ilgili-validen-flas-aciklama-3389727>
- Haberler.com*. “Bacakları Kesilerek Hayatını Kaybeden Köpeğin Ölümü Ünlüleri Yasa Boğdu” (16 Haziran 2018). <https://www.haberler.com/bacaklari-kesilerek-hayatini-kaybeden-kopegin-10954363-haberi/>
- Haberler.com*. “Cumhurbaşkanlığı Sözcüsü Kalın, Bacakları ve Kuyruğu Kesilen Köpek İçin Devreye Girdi” (16 Haziran 2018). <https://www.haberler.com/bacaklari-kesilen-kopek-yavrusu-ile-ilgili-yeni-10953625-haberi/>
- Haberler.com*. “Kepçeyle Üzerinden Geçtiği Köpeğin 4 Ayağını ve Kuyruğunu Kesen Operatör Serbest!” (26 Haziran 2018). <https://www.haberler.com/yavru-kopegin-olumuyla-ilgili-tutuklanan-kepce-10987760-haberi/>
- Habertürk*. “Son dakika: Siyasilerden Sakarya'daki yavru köpek vahşetiyle ilgili art arda açıklamalar” (16 Haziran 2018). <https://www.haberturk.com/son-dakika-sakarya-da-bacaklari-kesilen-yavru-kopekle-ilgili-vali-den-aciklama-2017939>
- Haber61*. “Yavru köpeğin 4 bacağının kesilerek öldürülmesine siyasilerden tepki” (16 Haziran 2018). <https://www.haber61.net/gundem/yavru-kopegin-4-bacagin-in-kesilerek-oldurulmesine-siyasilerden-h325209.html>
- Onedio*. “Sakarya'da Bacakları ve Kuyruğu Kesilip Ormana Atılan Yavru Köpek Hayatını Kaybetti” (14 Haziran 2018). <https://onedio.com/haber/sakarya-da-bacaklari-ve-kuyruğu-kesilip-ormana-atilan-yavru-kopek-hayatini-kaybetti-827415>
- Haber61*. “Vicdanlar isyan etti! 4 bacağı ve kuyruğu kesilen yavru köpek kurtarılamadı” (15 Haziran 2018). <https://www.haber61.net/yasam/vicdanlar-isyan-etti-4-bacagi-ve-kuyruğu-kesilen-yavru-kopek-kurtarilamadi-h325185.html>
- Milliyet*. “4 ayağı kesilmiş olarak bulunmuştu! Korkunç şüphe...” (15 Haziran 2018). <https://www.milliyet.com.tr/gundem/4-ayagi-kesilmis-olarak-bulunmustu-korkunc-suphe-2689194>
- Mynet*. “Bacakları kesilen yavru köpek İstanbul'da ameliyat edilecek” (16 Haziran 2018). <https://www.mynet.com/bacaklari-kesilen-yavru-kopek-istanbulda-ameliyat-edilecek-110104197232>
- NTV*. “Sakarya'da bacakları kesilen yavru köpeğin ölümüyle ilgili kepçe operatörü gözaltına alındı” (17 Haziran 2018). <https://www.ntv.com.tr/turkiye/sakaryada-bacaklari-kesilen-yavru-kopegin-olumuyla-ilgili-kepce-operatoru-gezalt,KEyY5PEAeej7Xc6mWEEQ>

- Sabah*. “Son Dakika Haber: Bacakları kesilen yavru köpek vahşetinde flaş gelişme!” (16 Haziran 2018). <https://www.sabah.com.tr/yasam/2018/06/16/son-dakika-haber-bacaklari-kesilerek-olum-terk-edilen-kopek-vahsetinde-flas-gelisme>
- Sanal Basın*. “4 ayağı kesilen köpek öldü”. <https://www.sanalbasin.com/4-ayagi-kesilen-kopek-oldu-25584665/> (16 Haziran 2018).
- Sözcü*. “Ayakları kesilen köpek vahşetinde yeni gelişme! Vali suçluyu buldu” (16 Haziran 2018). <https://www.sozcu.com.tr/2018/gundem/vali-sucluyu-buldu-is-makinesi-2469085/>
- Sputnik*. “Sakarya'da 4 patisi kesilmiş halde bulunan yavru köpek öldü: Vali 'Adam öldürmüş katil gibi faillerini bulun diye emir verdim' dedi” (16 Haziran 2018). <https://tr.sputniknews.com/turkiye/201806161033885411-sakarya-valisi-uzuv-kopek-olum-is-makinesi/>
- TRT Haber*. “4 ayağı kesilmiş halde bulunan yavru köpek kurtarılamadı” (16 Haziran 2018). <https://www.trthaber.com/haber/turkiye/4-ayagi-kesilmis-halde-bulunan-yavru-kopek-kurtarilamadi-370178.html>
- T24*. “Bacakları kesilen yavru köpek olayında tutuklanan kepçe operatörünün ifadesi ortaya çıktı” (21 Haziran 2018). <https://t24.com.tr/haber/bacaklari-kesilen-yavru-kopek-olayinda-tutuklanan-kepce-operatorunun-ifadesi-ortaya-cikti,656235>
- Yenişafak*. “Bacakları kesilen köpeğe ilk müdahaleyi yapan veteriner konuştu” (16 Haziran 2018). <https://www.yenisafak.com/gundem/bacaklari-kesilen-kopege-ilk-mudahaleyi-yapan-veteriner-konustu-3358318>

Mağdur Mehmet’le Alakalı Haber Siteleri

- A Haber*. “Kayseri Hacılar'daki mahalle sakinleri konuştu! Sokak köpeklerinin saldırdığı çocuk öldü” (05 Ocak 2019). <https://www.ahaber.com.tr/yasam/2019/01/05/kayseri-hacilardaki-mahalle-sakinleri-konustu-sokak-kopeklerinin-saldirdigi-cocuk-oldu>
- Diken*. “14 yaşındaki liseliyi köpeklerin öldürdüğü kesinleşti” (07 Ocak 2019). <https://www.diken.com.tr/14-yasindaki-liseliyi-kopeklerin-oldurdugu-kesinlesti/>.
- Gazete2023*. “liseli iki gence köpek saldırısı 1 ölü 1 yaralı” <https://www.gazete2023.com/guncel-yasam/liseli-iki-gence-kopek-saldirisi-1-olu-1-yarali-h84175.html> (6 Ocak 2019).
- Gazete.red*. “Çocuğu köpek mi parçaladı” <https://gazete.red/cocugu-kopek-mi-parcaladi/> (Erişim 04 Mayıs 2021).
- F5 Haber*. “Kayseri'deki köpek saldırısının ardından o eve baskın yapıldı!” (05 Ocak 2019). <https://www.f5haber.com/gundem/kayserideki-kopek-saldirisinin-ardindan-o-eve-baskin-yapildi-1072142>
- Hürriyet*. “Son dakika: Kayseri'de sokak köpeklerinin saldırdığı 2 liseliden 1'i öldü” (04 Ocak 2019). <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/son-dakika-kayseride-sokak-kopeklerinin-saldirdigi-2-liseliden-1i-oldu-41073087>
- Haberler.com*. “Köpeğin Saldırması Sonucu Hayatını Kaybeden Gencin Yaşadığı Mahallenin Sakinleri Konuştu” (4 Ocak 2019). <https://www.haberler.com/kopegin-saldirmasi-sonucu-hayatini-kaybeden-gencin-11607753-haberi/>
- Habertürk*. “Kayseri'de feci olay! Sokak köpekleri iki liseliye saldırdı” (04 Ocak 2019). <https://www.haberturk.com/kayseri-de-feci-olay-sokak-kopekleri-iki-liseliye-saldirdi-2281738>

- İHA*. “Kayseri’de köpeğin saldırdığı çocuğun hayatını kaybetmesi” (04 Ocak 2019). <https://www.iha.com.tr/kayseri-haberleri/kayseride-kopegin-saldiridigi-cocugun-hayatini-kaybetmesi-2197913/>
- Karar*. “Köpek saldırısında hayatını kaybeden liseli Mehmet Özer toprağa verildi” (05 Ocak 2019). <https://www2.karar.com/guncel-haberler/kopek-saldirisinda-hayatini-kaybeden-liseli-mehmet-ozer-topraga-verildi-1080977>
- Kayseri Haber*. “HACILAR’DA SOKAK KÖPEĞİ DEHŞETİ!” (04 Ocak 2019). <http://www.kayserihaber.com.tr/haber/hacilar-da-sokak-kopeg-i-dehseti-37015.html>
- Kayserim.net*. “Hacilar da köpek saldırısına uğrayan 2 çocuktan 1i hayatını kaybetti” <https://www.kayserim.net/hacilar-da-kopek-saldirisina-ugrayan-2-cocuktan-1i-hayatini-kaybetti/> (5 Ocak 2019).
- Kayseritempo.org*. “Kayseri’de köpek vahşeti 1 öğrenci öldü” <https://www.kayseritempo.org/kayseride-kopek-vahseti-1-ogrenci-oldu-723917.html> (04 Mayıs 2021).
- Linehaber*. “Kayseri’de sokak köpekleri saldırısı! Lise öğrencisi Mehmet Özer hayatını kaybetti” (04 Ocak 2019). <https://www.linehaber.com.tr/kayseride-sokak-kopekleri-saldirisi-lise-ogrencisi-mehmet-ozer-hayatini-kaybetti/>
- Manisahaberleri.com* “Köpeklerin Parçaladığı Liseli Gencin Kesin Ölüm Nedeni Belli Oldu” (07 Ocak 2019). <https://www.manisahaberleri.com/genel/kopeklerin-parcaladigi-liseli-gencin-kesin-olum-nedeni-belli-oldu-h94474.html>
- Memurlar.net*. “Kayseri'deki köpek saldırısı için resmi açıklama” (07 Ocak 2019), Erişim Tarihi: 04.05.2021. <https://www.memurlar.net/haber/800834/kayseri-deki-kopek-saldirisi-icin-resmi-aciklama.html>
- Milligazete*. “Resmi açıklama geldi! Özer köpek saldırısı sonucu mu öldü?” (07 Ocak 2019). <https://www.milligazete.com.tr/haber/1776477/resmi-aciklama-geldi-ozer-kopek-saldirisi-sonucu-mu-oldu>
- Mynet*. “Kayseri’de sokak köpekleri saldırısı! Lise öğrencisi Mehmet Özer hayatını kaybetti” (04 Ocak 2019). <https://www.mynet.com/kayseri-de-sokak-kopekleri-saldirisi-lise-ogrencisi-mehmet-ozer-hayatini-kaybetti-110104700264>
- Onedio*. “Liseli Mehmet'in Ölümüyle İlgili Başsavcılıktan Açıklama: 'Sahipsiz Köpek Saldırısına Maruz Kaldığı Anlaşılmıştır'” (07 Ocak 2019). <https://onedio.com/haber/liseli-mehmet-in-olumuyle-iligili-bassavciliktan-aciklama-sahipsiz-kopek-saldirisina-maruz-kaldigi-anlasilmistir-856369>
- Oran*, Hulusi. “Sokak Köpekleri Dehşet Saçtı” *ErmeneKinsesi* (04 Ocak 2019) <https://www.ermeneKinsesi.com/sokak-kopekleri-dehset-sacti/14272/>
- Posta*. “Sokak köpekleri saldırdı: 1 ölü 1 yaralı” (04 Ocak 2019). <https://www.posta.com.tr/sokak-kopekleri-saldiridi-1-olu-1-yarali-2079774>
- SonDakika.com* “Kayseri’de Sokak Köpeklerinin Saldırdığı Lise Öğrencisi Öldü, Mahalle Sakinleri İsyan Etti” (04 Ocak 2019). <https://www.sondakika.com/haber/haber-kayseri-de-kopegin-saldiridigi-cocugun-hayatini-11607588/>
- Sputnik*. “Resmi açıklama geldi: Liseli Mehmet, köpek saldırısı sonucu hayatını kaybetmiş” (07 Ocak 2019). <https://tr.sputniknews.com/turkiye/201901071036962698-resmi-aciklama-ogrenci-kopek-saldirisi-hayatini-kaybetti/>

- Takvim*. “Mehmet Özer köpeklerin saldırısı sonucu mu öldü? Başsavcılık açıkladı” (07 Ocak 2019). <https://www.takvim.com.tr/guncel/2019/01/07/mehmet-ozer-kopeklerin-saldirisi-sonucu-mu-oldu-bassavcilik-acikladi>
- Vatan*. “Köpek saldırısında ölen Mehmet'in cenazesinde gerginlik” (05 Ocak 2019). <https://www.gazetevatan.com/kopek-saldirisinda-olen-mehmet-in-cenazesinde-gerginlik-1231662-gundem/>

Diğer İnternet Kaynakları

- Altunay, Gül. “Türk Hukukunda Hayvan Hakları”. *Özgün Law*. <https://www.ozgunlaw.com/makaleler/turk-hukukunda-hayvan-haklari-650> (27 Nisan 2020).
- BBC News*. “4 Nisan Sokak Hayvanları Günü: Türkiye'de sokak hayvanları ne durumda ve neden tartışılıyor?” (2 Nisan 2022). <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-60947128>
- muhaz.org*. “Avrupa Birliği Ülkeleri ve Diğer Gelişmiş Ülkelerde” (27 Temmuz 2018). <http://muhaz.org/avrupa-birligi-ulkeleri-ve-diger-gelismis-ulkelerde.html>
- HAYTAP, Hayvan Hakları Türkiye Aktif Güç Birliği Platformu. “Biz Kimiz?” (10 Mayıs 2021). www.haytap.org
- İBB, İstanbul Büyükşehir Belediyesi. “Tarımsal Hizmetler Dairesi Başkanlığı”. Erişim 13 Nisan 2023. <https://tarim.ibt.istanbul/tr/haberler/4572/ibbden-sokak-hayvanlari-calistayi>
- Hürriyet*. “Kısırlaştırma sayısı yetersiz kalıyor” (30 Mayıs 2019). <https://www.hurriyet.com.tr/yerel-haberler/ankara/sokak-hayvanlari-artiyor-cunku-kisirlastirma-sayisiyetersizkalyor41231105#:~:text=Ankara'da%20toplam%2091%20bin,bin%20509%20sokak%20hayvan%C4%B1%20bulunuyor.%E2%80%9D>
- RG, Resmi Gazete. “5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu”. (17 Mart 2020).
- Sivil Sayfalar*. “22 Milyon 735 bin 267 İşkence, 3 milyon 36 bin 175 Cinsel Şiddet” (09 Nisan 2021). <https://www.sivilsayfalar.org/2021/04/09/22-milyon-735-bin-267-iskence-3-milyon-36-bin-175-cinsel-siddet/>
- TRT Haber*. “Alman şirketinden araştırma: Yılda 35 bin kişi köpek saldırılarında ölüyor” (26 Aralık 2021). <https://www.trthaber.com/haber/dunya/alman-sirketinden-arastirma-yilda-35-bin-kisi-kopek-saldirilarinda-oluyor-639091.html>
- Yeniakit*. “Gündem 'Başboş köpek pandemisi'ni kimse umursamıyor! 5 ayda 16 kişi hayatını kaybetti” (19 Ağustos 2022). <https://www.yeniakit.com.tr/haber/basibos-kopek-pandemisi-teror-estiriyor-5-ayda-16-kisi-hayatini-kaybetti-1683933.html>